

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate. Poročnice: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Izbija vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redakcija, Administracija: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Abbonamenti: Mese 18 Lire; Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti; 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

SCLOVENE

Nove nemške in zavezniške zmage

Krasnodar, Majkop in Pjatigorsk zavzeti — Sovjeti se zagrizeno branijo pri Stalingradu — Močna sovjetska armada je obkoljena pri Kalaču Japonska pomorska zmaga na Tihem oceanu

Il Bollettino No 804

Moderata attività in Egitto Diurni e notturni attacchi contro le basi di Malta

Il Quartier Generale della Forza Armata comunica:

Moderata attività operativa terrestre ed aerea sul fronte egiziano.

Velicoli britannici hanno lanciato bombe su alcuni centri delle nostre retrovie uccidendo cinque civili libici. Danni lievi.

Attacchi diurni e notturni sono stati effettuati da formazioni dell'aviazione dell'Asse contro le basi aereo-navali di Malta.

Vojno poročilo št. 804

Zmerno delovanje v Egiptu Dnevni in nočni napadi na letališča na Malti

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Na egiptovskem bojišču zmerno delovanje na kopnem in v zraku.

Angleška letala so spuščala bombe na nekatera središča v našem zaledju in ubila pet libijskih civilistov. Lahka škoda.

Osne letalske skupine so izvedle dnevne in nočne napade na letalska oporišča na Malti.

Italijanske izgube v juliju

Rim, 10. avg. AS. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil poroča o izgubah v mesecu juliju in tistih, ki jih ni v poprejšnjih seznamih, pa so do 31. julija prišle glede njih zapovedane listine ter navedbe po imenu:

Vojstva in milica:

Egipt: padlih 857, ranjenih 1609, pogrešanih 5774.

Rusija (10. seznam): padlih 157, ranjenih 622.

Balkan: padlih 399, ranjenih 648, pogrešanih 115.

Mornarica: padlih 27, ranjenih 120, pogrešanih 397.

Letalstvo: padlih 47, ranjenih 75, pogrešanih 98.

Seznam padlih prinaša večerajšnji posebni dodatek lista »Oborožene sile«. Seznam za Balkan vsebuje razen tega devet imen s parnika »Galatea«, ki niso bila objavljena v aprilu.

Slavni padli ter njihovim rodbinam velja ganjena in nevenljiva hvaležnost domovine.

Rusi in Anglosasi so do vratu v težavah

Berlin, 10. avgusta AS: Berlinski pristojni krogi so z ironijo vzeli na znanje anglosaska poročila iz Moskve, ki naj bi po vsem svetu ustvarila oziroma napetega pričakovanja. Kmalu po prihodu Rooseveltovega in Churchillovega posebnega odposlanca, so prišle v sovjetsko prestolnico še nekatere druge osebe, med njimi takojmenovani predstavniki »borec se Francije« in neki norveški general. Ista propaganda govori, da je treba pričakovati važnih odločitev in da bodo zato v Berlinu in Rimu vzemirjeni. Čeprav ni znan uradni namen tega majhnega sestanka, je vendar očitno, da bi Anglosasi radi izrekli iz Stalina nekaj zagotovila, rdeči diktator pa bi rad ob tej priložnosti vrget na mizo svoje karte in zahteval, naj se izpolnijo obljube, ki jih je dobil Molotov v Londonu in Washingtonu. Brez dvoma pa je ta sestanek dokaz, težavnega vojaškega položaja boljševikov ter njihovih anglosaskih zaveznikov. To je priznal — kakor pravijo v Berlinu — sam Stalin v svojem tajnem ukazu, ki so ga našli pri napadu na neki sovjetski glavni stan, iz katerega je razvidno, da hoče rdeči diktator s terorjem preprečiti neizogibno katastrofo.

Kallay med kmetskim prebivalstvom

Budimpešta, 10. avgusta. AS. Predsednik madžarske vlade Kallay je v spremstvu predsednika vladne stranke Lukaša in nekaterih drugih ministrov obiskal prekodonavske pokrajine. V Zadar ješecu je predsednika vlade sprejelo ljudstvo z veliko manifestacijo. Kallay je imel tamkaj tudi govor, v katerem je poveljeval marljivo prebivalstvu ter sporočil kmelom, da je stopil v veljavno zakon o razlastitvi judovske zemlje, ki bo prišla zopet v last madžarskega kmetijstva. Med drugim je dejal, da morata industrija in trgovina delati izključno za vojne potrebe in da si mora Madžarska ob strani osnih sil kar največ prizadevati za doseg skupne zmage. Predsednik vlade je nadaljeval: »Ker bodo to leto bolj kakor druga leta krite domače potrebe, bo Madžarska izvažala več žita zaveznikom. Nato je govoril še o organizaciji domače prehrane in zaključil z napovedjo strogih nastopov proti špekulantom in tako imenovani črni borzi.

Ankara, 10. avgusta AS: Po neuradnih poročilih je poslanik Združenih držav odpotoval iz Ankare v Moskvo.

Hitlerjev glavni stan, 10. avgusta. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Kakor je bilo že objavljeno v posebnem poročilu dne 9. avgusta so nemške pehotne divizije, ki so jih uspešno podpirale letalske enote, po izrednem pohodu in trdih bojih pri tropski vročini vdrle v močno utrjene postojanke severno od reke Kubanja ter zasedle Krasnodar, glavno mesto kubanjske pokrajine in zelo važno sovjetsko industrijsko središče za oboroževanje.

Hitri oddelki so v naskoku zavzeli mesto Majkop, središče petrolejske pokrajine, ležeče v severnih kavkaskih obronkih.

V hitrem sunku proti jugovzhodu so hitri oddelki zavzeli mesto Pjatigorsk.

Severozahodno od Stalingrada se je sovjetski obupno branil. Njegovi protinapadi so v hudih bojih izpadli.

V velikem donskem kolenu je bila obkoljena močna sovražna armada zahodno od Kalača. Ponovni izpadni poskusi so ostali brez uspeha. Obkoljenim in na tesnem prostoru stisnjenim sovražnim silam so prizdele skupine nemških letalcev težke izgube. Letalstvo je poleg tega bombardiralo čete in ladje, na katere so nalagali gradivo na severni kavkaski obali. V pristanišču Tuapse so bojna letala potopila z bombami 4000 tonsko trgovsko ladjo, eno nadaljnj pa so težko poškodovale. Nadaljnji napadi so bili usmerjeni na železniške naprave južno od Stalingrada. Uničen je bil en sovjetski oklepni vlak.

Jugovzhodno od Rževa sovražnik nadaljuje s svojimi napadi. V zagrizenih bojih so bili

odbiti in pri tem je bilo uničenih 34 sovražnih tankov.

Na egiptovskem bojišču trenutno le majhno delovanje.

Po vojaško neučinkovitem dnevnem vznemirjevalnem napadu na severno nemško obalsko področje in zahodno Nemčijo je angleško letalstvo zadnjo noč zopet napadlo zahodno nemško področje. Civilno prebivalstvo je imelo izgube. V nekaterih krajih, zlasti po stanovanjskih četrtih v mestu Osnabrück so nastali požari in poškodbe na zgradbah. Pet napadajočih bombnikov je bilo sestreljenih.

Nemško letalstvo je večeraj s težkimi bombami napadlo vojaška taborišča in vojno gospodarske naprave na angleški južni obali. V noči na 10. avgust so bile bombardirane oboroževalne naprave v Midlandu ter ladjedelnice in doki na angleških obalah.

V zgodnjih jutranjih urah je 9. avgusta prišlo v Rokavu ponovno do bitke med nemškimi čiltilci min in angleškimi hitrimi čolni. En hitri čoln je bil v polno zadet, drugi pa je zažgan in se je zvil v močan dim.

Berlin, 10. avgusta. AS. Pehotne divizije so 13 dni po zavzetju Rostova in Batajske zasedle Krasnodar. Krasnodar leži na severnem bregu reke Kuban ter se v njem križajo železniške proge Novorosijsk—Stalingrad, Primoski—Ahterkoje, ki vodi v Azovsko morje ter proga, Vorosilovsk—Pejsk na Crnem morju. Mesto ima okoli 210.000 prebivalcev, je važno industrijsko središče, ima precejšen rečni promet, mnogo rafinerij, orožarn, kovinskih tovarn in živilske industrije.

Zmagovita bitka pri Salomonskih otokih

Po dosedanjih poročilih so Japonci potopili 12 angleških vojnih ladij, 10 parnikov in sestrelili 132 nasprotnih letal - Bitka še vedno traja

Tokio, 10. avg. AS. Japonski cesarski glavni stan je objavil naslednje uradno vojno poročilo:

Japonska mornarica je zadala nov, hud udarec angleško-amerikemu vojnemu brodogradu v vodah pri Salomonskih otokih. Potopila ali hudo poškodovale je 28 nasprotnih ladij in sicer eno oklepno, deset križark, šest rušilev in 11 prevoznih ladij. Bitka, ki se je bila 7. avgusta, se nadaljuje. Seznam sovražnikovih izgub obsega naslednje enote: Potopljene ladje: ena oklepna nedoločene vrste, dve križarki vrste »Astoria«, dve križarki vrste »Australia« (vse po 9890 ton), tri križarke neugotovljene vrste, štiri rušile in deset prevoznih ladij. Poškodovane ladje: tri križarke po 9950 ton vrste »Minneapolis«, dva rušilca in ena prevozna ladja. Poročilo pristavi, da je bilo zbitih 132 bombniških in lovskih letal in sicer v letalskih spopadih. Japonske izgube znašajo: šest letal, dva manj poškodovana rušilca, ki pa sta vseeno lahko nadaljevala z bojem. V zgodovini bo bitka zapisana pod imenom »Bitka pri Salomonskih otokih«.

Bern, 10. avgusta. AS. Po poročilih iz Washingtona severnoameriški krogi priznavajo, da so bile dosedanje izgube zavezniških pomorskih sil pri pomorski bitki pri Salomonskih otokih težke. Uradno poročilo se omejuje na kratko izjavo, češ, da se ni moglo dati podrobnih poročil o bojih, ki še potekajo.

Buenos Aires, 10. avgusta. AS. Uradno poročilo iz Washingtona pravi, da so severnoameriške pomorske sile pri napadu na Salomonske otoke naletele na znaten sovražni odpor. Isto po-

ročilo pravi, da je še prezgodaj naznaniti zavezniške izgube.

Tokio, 10. avgusta. AS. Glavni japonski stan poroča, da so edine japonske mornarice odbile močno sovražno skupino, ki se je 8. avgusta prikazala pred Aleuti.

Položaj v Rusiji

Trenutno je v ospredju zanimanja ruska vojna šahovnica, ali se natančneje rečeno, najjužnejši odsek te šahovnice. Dočim Fini na skrajnem severu junakaške države napade boljševikov, ki vsaj v enem delu želijo doseči kakšen uspeh in so slabe izkušnje na srednjem odseku odsvetovali ruskiemu vrhovnemu poveljstvu nadalje nastope, je pozornost vsega sveta posvečena bojem na najjužnejšem odseku velikega ruskega bojišča.

Nemško poveljstvo napada proti jugu, obračajoč se proti Kavkazu, zemlji petroleja. Pravi nemški cilj ni polasti se petrolejskih vrelcev, vendar pa je to najvažnejši cilj sedanje ofenzive. Ne gre za to, da bi se polastili teh vrelcev, marveč verjetneje bolj za to, da bi preprečili sovražniku njihovo izkoriščanje.

Za zmeden boljševiški vojsko, ki je pretrpela težke in neprestane poraze, je preskrba že zelo važno vprašanje. Slabo rusko cestno omrežje ovira ustanovitve zaslišnih zvez. Nemci nadzirajo tudi tiste proge, ki jih še niso zasedli in zato je promet po železnici mogoč samo z velikim tveganjem in si ne more pomagati pred letalskimi napadi.

Berlin, 10. avgusta. AS. Nemški listi posvečajo danes zjutraj obširne komentarje zasedbi Majkopa in Krasnodara. »Zwölf Uhr Blatte« poudarja strateški in gospodarski pomen teh sijajnih uspehov, ki so ju nemške in zavezniške sile dosegle v enem samem dnevu. Majkop ni samo veliko petrolejsko središče, marveč ima tudi veliko vojno industrijo, velike kemične laboratorije ter številne tovarne za proizvodnjo živilskih izdelkov.

Bern, 10. avgusta. AS. Severnoameriške agencije v svojih brzojavah iz Moskve priznavajo, da so nemške sile dosegle petrolejsko pokrajino Majkop in da je položaj zelo kritičen.

Stockholm, 10. avgusta. AS. Po poročilih iz Londona je aretacija Gandija in drugih članov indijske kongresne stranke izzvala globok vtis v Angliji. Listi bi radi opravičevali vladne ukrepe, toda nekateri krogi pripominjajo, da prejšnje aretacije Gandija in drugih indijskih voditeljev niso mogle nikdar rešiti indijskega vprašanja in da z nasilnimi sredstvi Anglija le izziva indijsko prebivalstvo ter se igra z ognjem.

Lisbona, 10. avgusta. AS. Iz Londona so je izvedelo, da je hoteč pomiriti zelo zaskrbljeno javno mnenje, večeraj govoril po radiu minister za Indijo Amery o vzrokih, ki so povzročili indijske dogodke. Amery je izjavil, da je podkraljevska vlada sposobna urediti vsa važna vprašanja v pogledu policije in sodišč.

Berlin, 10. avgusta. AS. Iz pristojnega vira se je izvedelo, da so angleška letala zadnjo noč priletela nad zahodno Nemčijo ter spuščala razdiralne in zažigalne bombe na stanovanjske četrti in povzročile v nekem westfalskem mestu požare, ki so bili hitro zadušeni. Po dosedanjih poročilih so bili sestreljeni štiri bombniki. Nemško letalstvo pa je s svoje strani izvedlo napade na južno angleško obalo ter na vojaške cilje v Midlandu in na vzhodni angleški obali.

ad Nem. vojno poročilo

Himmler je obiskal Finsko

Helsinki, 10. avgusta AS: Šef nemških napadalnih oddelkov Himmler se je pred kratkim mudil na Finskem, kjer je nadziral nemške skupine, ki se bore ob strani Fincev. Bil je sprejet pri predsedniku republike Rytiju, maršalu Mannerheimu in predsedniku vlade Rangellu.

Zamotano dobavljanje tekočega goriva, ki je bilo prej pri rokah in blizu bojišča, z dovozom, po dolgih pomorskih ali železniških poteh skrajno zmanjšuje možnost premikanja rdečih oklepnih brigad. Anglija in Amerika sta že v težavah s petrolejskimi ladjami in ne moreta več žrtvovati svojega brodograd za pomoč zavezniški vojski. Tako je torej dobil boljševiški vojni sistem nov, zelo težak udarec.

Zavedajoč se važnosti tega bojišča, je osno poveljstvo postavilo svojim mobilnim kolonom določen cilj — vdreti v sovražno obrambo, uretrgati prometne zveze in zveze med rdečimi armadami in jim otežkoti obrambo. Na tem bojišču so Osi dobro služila navodila ruskega poveljstva ruskim oddelkom. Povelje za umik, kadar grozi nevarnost obkolitve, je povzročilo obupno dirko v iskanju varnejših postojank v zaledju, ne da bi seveda našli takšne postojanke, ki bi bile varne pred vsako morebitno obkolitvijo ali pred presenečenjem izza bokov.

Zaradi takšnega položaja je zamoglo nemško napredovanje s svojimi mobilnimi in oklepni kolonami priti v srce tistega dela Rusije, ki je vedno dajal carju in veliki imperialni Rusiji najzvestejše vojske.

Cete, prihajajoče v te kraje, vidijo žalostne prizore. Veliki in najrodovitnejši predeli so zapušteni, vasi prazne, cerkve razdejane. Vse to je preobrnila boljševiška tragedija, ki s svojim barbarstvom ni mogla ukloniti hrabrega ljudstva ob Kubanu in je množice ljudstva odvedla ali pa jih na mestu pobila. Če hoče najti maloštevilne preostanke, jih moraš iskati v najosamljenejših sibirskih pustinja, kjer jih pred pomanjkanjem, zlostavljanjem in trpljenjem ohranja pri življenju le upanje na skorajšnji osvoboditev.

Ruski general, ki mu je poverjena obramba tega odseka, ne ve več, kako zadržati armado zmagovalca, ki jo pri napredovanju zmagoslavno sprejemajo kot osvoboditeljico, maloštevilni preostali, katerim se je posrečilo skriti se v podzemlja in zbežati pred morilskim besom rdečih. Ta poveljnik ve, da se okoli njega vse podira. Ne more niti izvesti svojega starega načrta požiganja pred sovražnikom, kajti njegove čete mislijo bolj na beg kakor na izvrševanje njegovih povelj. Zato že vidi prihajati dan, ko se bo boril na tuji zemlji, v Iranu in v drugih deželah, zasedenih s prevaro, v deželah, kjer bo sovražstvo prebivalstva za njegove čete nova nevarnost in nova nepremagljiva skrb.

Na kubanskih zemljah se odloča usoda ne Rusije, kajti ta je že doletena in se ne more več spremeniti, marveč usoda angleškega Bližnjega vzhoda, ki ga je arabsko prebivalstvo že podkopalo in ki mu Os pripravlja svobodo ter življenje. Srednji vzhod napeto pričakuje prihoda zmagovitih vojsk Osi, da se postavi na njihovo stran ter odloči usodo Anglije, ki ga je stoletja varala s svojimi obljubami, ga podlo izrabljala ter ga nazadnje prepustila najhujšim sovražnikom svobode narodov. Judom, ki so sprejeli angleško dediščino ter se podvživali, da bi uničili zadnje nade svobodnih narodov teh dežel.

»ARU«

Donava – reka vojske

Važnost pristanišč v Adrijskem morju — Hrvatska - naravni most med Italijo in Madžarsko

Za pristaniščem Csepel in za Budimpešto je važno pristanišče Komarom, ki služi največ prometu z rudninami, bauksitom, premogom, železom in žitom. Za tem je Ujvidek — bliži Novi Sad, glavno mesto bogate Vojvodine, ki je po razsulu Jugoslavije pripadlo Ogrski. Zdalj žanje Ogrska pridelke tega rodovitnega in bogatega ozemlja in razpečava izdelke tovarna. Tu je prehod za tranzitno blago iz Bolgarije, Rumunije in Srbije, ki je namenjeno dalje po železnici v Italijo in v Nemčijo. To mesto je važno zaradi bogate zemlje in bližine Orienta ter ugodne zveze po Donavi na sever in na jug.

Kakor kaže, bo postala Budimpešta — morskoprstanišče, kadar bo Donava plovna tu za pomorske ladje z globočino treh metrov. Ko pa bo dovršen kanal med Meno in Reno, bo postala Donava ogrsko morje.

Potrebno dopolnilo. Donava bo tudi po vojski važna, ko se bo organizirala plovba na večji podlagi in, ko se bo uredil uvoz in izvoz iz Evrope čez Balkan v Orient. Bližina Adrijskega morja je velikega pomena za Ogrsko. Zdalj, ko je izginila Jugoslavija, ki je, kakor zagodja delila Fiumo od Ogrske, ter Fiumo in Spalato, so te ovire odstranjene. Hrvatska, ki leži med Ogrsko in Adrijskim morjem, je po neprislijenih pogodbah postala prijateljica in sodelavka Italije na Balkanu in v donavski kotlini; Srbija in Bolgarija sta postali sosedi Italije po zvezi z Albanijo, ki je italijanska. Če je torej Donava ogrska reka, tako rekoč ogrsko morje, je tedaj Adrijsko morje njeno potrebno in naravno dopolnilo. Odkar je dobila Ogrska nazaj svoja ozemlja, se je pričela razvijati in rasti.

Po svetovni vojni, po razsulu Avstrije, je Ogrska komaj živelarila; njeni pridelki so komaj zadostovali za domače potrebe, za izvoz ni ostalo nič. Njene sosedo, posebno Beneška Čehoslovaška, je bolj kotirala ogrsko žito in moko: ogrski mlini so umolkili. Boljševiška vlada pod Belo Kunom, je bila tudi velika nesreča za Ogrsko. Potem pa se je obrnilo na bolje. Prijateljstvo z Italijo je poživilo trgovino, obrt in plovbo. Z Italijo so nastale važne gospodarske prometne zveze, ki so dvignile promet. — Ogrska je dobila nazaj svojo Fiumo, ki je punčica njenega očesa. Sicer trdijo sovražniki, da Fiume za Ogrsko nima velikega pomena, češ da nima pravega zaludja; in da bo prišel čas, ko bo tekla vodna črta od Rotterdam do Soluna v — Črno morje, takrat, da bo Fiumi odklenalo. Pa naj bo že kakor hoče — Ogrska potrebuje morje, Ogrska mora biti na morju. Prišla bo po nekdanjih potih, ki so varna in gotova. Železniške zveze jo zdaj, ko je izginila Jugoslavija, neovirano vežejo z morjem. Zdalj so se odprla nova pota za trgovino z lesom. Donavsko-adrijski vodni promet je oživel. Vsak dan prevozijo velike množine rudninskega olja in drugih pridelkov v Italijo. Kaj hočete še več za trgovsko zvezo med Italijo in Ogrsko?!

Mogoče, da javnost ni opazila članka v časopisu o italijansko-ogrski pogodbi glede prometa s Fiume, kjer je Italija odstopila prosto luko; Italija pa ima v ogrskem Csepelu svojo prosto luko. Kaj ima komitē še v načrtu, je trgovska skrivnost dveh gospodarskih sil. O vsem tem bo treba še razmišljati, tako, da bo nastalo koristno medsebojno sodelovanje in tekmovanje za napredek med Italijo in Ogrsko, to se pravi, z evropskim Orientom. Važno je dalje vprašanje trikotar: Italija, Ogrska, Hrvatska. Snuje se načrt za električno železnico, ki bi po najkrajši poti vezala Adrijo z Ogrsko čez Hrvatsko. Ta zveza bi se imenovala: Trieste-Budimpešta. Grof Volpi, predsednik italijansko-ogrskega gospodarskega komitēja, vztraja na tem, da bi pridobil za sodelovanje tudi Hrvate.

Pristanišče Fiume. Hrvatska je naravni most med Donavo in Adrijskim morjem. Res, da se poslužujemo sedaj hrvatskega pristanišča Vukovara na Donavi; jutri se bomo posluževali pristanišča ob Savi, ki bodo odprta za naše ladje in bomo tako zblížili Adrijo z Ogrsko in z Balkanom. Od tega bo imela tudi Hrvatska svoje velike koristi, ker bo zaslužila s transitom, kar bo poživilo njeno trgovino, ko se bo še bolj navezala na Italijo, kakor si je to zvezo želela Hrvatska.

Prevzem tujih industrij v Romuniji. S posebnim razglasom so prešla v državno upravo podjetja, pri katerih so soudeleženi državljani držav, ki so v vojni z Romunijo. Vlada je zato imenovala komisarje pri naslednjih družbah v Romuniji: International Business Machines Corporation New York, Compania Electrocontabilitat Watson, Romana Americana, Unirea, Globul de Petrol, Vacuum Oil Company, Ford Romania, Banc of Romania, Romanofir, Steaua Romana in Astra Romana.

že pod Jugoslavijo. Hrvatska sama bi ne mogla graditi električnih železnic in vzdrževati železniških parkov. Saj niti bivša Jugoslavija, ki bi bila lahko zvezala Savo z adrijskim morjem, tega ni storila, če tudi bi jo bilo stalo mogoče kakšni dve milijardi dinarjev. Amerikanski podjetniki so vrgli na ta način svoje oko. Dali so v ta namen tudi svoj denar. Ta denar pa je Belgrad razpčkal v druge namene. Potem so Amerikanci ponudili Belgradu še neki drug načrt, ki ga pa Belgrad ni sprejel, ker so ponudniki za-

Pravila združenja industrijcev in obrtnikov

Službeni list objavlja v svoji številki z dne 8. avgusta odlok Visokega komisarja Ljubljanske pokrajine, s katerim so odobrena pravila Združenja industrijcev in obrtnikov Ljubljanske pokrajine. Ta pravila so objavljena v isti številki Službenega lista.

V združenju so včlanjena sama po sebi vsa industrijska in obrtna podjetja v pokrajini. Združenje pripada Pokrajinski zvezi delodajalcev. Glede novih članov je predvideno, da morajo vložiti prošnje za vpis v združenje. Prošnja mora vsebovati najvažnejše podatke o podjetju ter se naj predložiti Zvezi delodajalcev.

Člansko svojstvo ne preneha z izstopom, niti z izključitvijo, temveč more prenehati le, ko preneha podjetje. Obveznosti članov do združenja so v glavnem naslednje: dajati združenju vse podatke, obveščati združenje o sporih z delavstvom, držati se kolektivnih pogodb in gospodarskih sporazumov, ki jih sklene ali združenje ali Zveza delodajalcev. Odnosaje z osebjem vzdržuje glede delovnopравниh odnosov predvsem Združenje oziroma Zveza.

Osnovna celica organizacijske zgradbe je sindikat. V njem so včlanjene vse tvrdke, ki izvršujejo slično ali enako delavnost. Kadar število tvrdk ene stroke ne presega 3, potem se sindikat ne ustanovi, temveč se podjetja dodela v druge slične ali splošne sindikate. Naloga sindikata je predvsem skrbeti za včlanjena podjetja, skrbeti za pogajanja za sklenitev kolektivnih pogodb, iz-

htevati predolgo dobo za izkoriščanje teh železnic; Jugoslavija pa je hotela le posojilo.

Iz političnega in zgodovinskega vprašanja je izšla Neodvisna Hrvatska v zvezi z Italijo. Jasn je, da pojdejo vse zveze Italije z Ogrsko čez Hrvatsko. Vmes je še Albanija, ki ima svojo posebno privlačnost in izžarevanje, svoje posebne gospodarske odnose na Balkanu. Dasiravno Donava ne obteka italijanskega ozemlja, je Donava zelo važen element za naše gospodarstvo, tako v času vojske, kakor v mirnih časih. V Fiumu je nekoč svetela trgovina Ogrske, Fiume in Donava sta nerazdružljivi in važno medsebojno dopolnilo. Vojska je to omrežje še bolj raztegnila. Jasno je, da se bodo, po vojski tod razvila važna prometna pota. Načrti in študiji teh načrtov je nakazan; načrte je treba le še izvesti.

(La Stampa — Gino Mazzoni.)

vrševati vse od združenja poverjene naloge, imenovati predstavnike sindikatov v razne organe, uveljavljati disciplinske ukrepe napram članom, skrbeti za strokovno izobrazbo. Seveda se sindikati poslužujejo tajništva združenja, ker niso samostojne pravne osebnosti. Sindikat ima dva glavna organa in sicer predsednika in skupščino, ki imata vsak po pravilih določen delokrog.

Predsednik sindikata je v funkciji tri leta, njegovo izvolitev pa mora potrditi predsednik Zveze po zaslišanju predsednika Združenja. Skupščino tvorijo vsi člani in se skliče najmanj enkrat na leto. Predsedniku je v pomoč predstavništvo največ 5 članov, ki jih lahko izvoli skupščina.

Organi združenja so: predsednik, katerega voli skupščina, katerega izvolitev pa je podvržena odobritvi Visokega komisarja; skupščina, katero tvorijo vsi industrijci, vodje obrtniških skupin in predsednik odseka za obrtništvo, ki je tudi podpredsednik Združenja. Svet združenja tvorijo predsednika, dva podpredsednika, predsedniki sindikatov in 5 vodij obrtniških skupin. Izvršilni odbor sestavljajo predsednik združenja, dva podpredsednika, največ 8 članov, od katerih pa morata biti najmanj dve vodji obrtniških skupin. Končno je še nadzorstveni odbor, katerega naloga je nadzorovati upravno in finančno poslovanje Združenja. Delokrog posameznih organov je odrejen v pravilih podrobno. Poleg tega predvidevajo pravila tudi ustanovitve posebnih tehni-

nih posvetovalnih organov za posamezna važna vprašanja.

O sejah vseh organov združenja se morajo voditi zapisniki, katerih posnetke mora združenje pošiljati vedno Zvezi delodajalcev.

Naslednji členi govore o imovini združenja, nadalje o dohodkih združenja, ki se dele v redne in izredne prispevke in ostale dohodke, nadalje o izdatkih, ki se dele na splošno, na prispevke v korist ustanovam pomožnega značaja in končno na neobvezne izdatke, o katerih odloča predsednik po odobritvi najmanj dveh članov nadzorstva.

Končno govore členi 24 do 28 o disciplinskih predpisih. Predsednik sindikata lahko izreče članom ukor, skupščina sindikata lahko suspendira od izvrševanja članskih pravic posamezne člane, predsednik sindikata lahko izreče tudi denarne globe do 1000 lir, izključitev člana od uživanja raznih ugodnosti in dokončno suspendiranje od izvrševanja članskih pravic, izvršilni odbor pa lahko kaznuje voditelje sindikatov. Končno je predvideno tudi, da lahko izvršilni odbor naznanja predsedniku Zveze one voditelje sindikatov, ki ne izpolnjujejo svojih dolžnosti. Seveda je v pravilih dana tudi možnost pritožbe ter je uveljavljena cela instanca pot.

Zadnji člen št. 29 govori o izpremembah teh pravil in o možnosti postopka za doseg tega

Posebna določila za obrtništvo

Odsek za obrtništvo včlanjuje vse obrtnike, ki izvršujejo svojo delavnost na področju Ljubljanske pokrajine. Tudi za vpis v odsek za obrtništvo se mora vložiti prošnja.

Obrtniki so — kot industrijci v sindikate — razdeljeni v skupine, te pa so zopet razdeljene v stroke. Posamezne stroke imajo tudi svojo skupščino, vodjo stroke in svet stroke. Funkcijska doba le-teh traja tri leta.

Organi skupine pa so vodja skupine, skupščina skupine in predsedstvo. Skupščina skupine je lahko dvojna: ali jo tvorijo vsi včlanjeni obrtniki ali pa vodje strok in člani svetov strok. Vodja skupine, katerega izvoli skupščina, mora potrditi predsednik odseka za obrtništvo. Predsedstvo skupine tvorijo voditelji strok, kjer so bile stroke konstituirane ali pa člani, katere voli skupščina po svojem preudarku.

V ostalem pa glede obrtniških skupin veljajo analogni predpisi kot za sindikate.

Organi odseka za obrtništvo so: predsednik, skupščina, pokrajinski odbor ter nadzorstveni odbor. Predsednika voli skupščina za tri leta. Predsednik ima iste funkcije kot predsednik Združenja industrijcev. Skupščino tvorijo vodje skupin, člani predsedstev, člani svetov strok za stroke ter voditelji pomožnih zavodov. Pokrajinski odbor tvorijo vodje skupine, nadzorni odbor pa šteje tri člane in dva namestnika.

Glede pristojnosti posameznih organov veljajo ista določila kot za Organe združenja, nadalje veljajo glede odseka ista določila kot jih vsebujejo pravila Združenja industrijcev in obrtnikov, tako da je dejanska odsek samostojna organizacija s svojim proračunom, financami, premoženjem, možnostmi discipliniranja itd.

(delniški kapital 2.35 milijonov lir); Calci e Cementi del Bisenzio, Prato (delniški kapital 1.4 milijona lir) in Cemento e Legno, Alzano Lombardo (delniški kapital 0.5 milijona lir).

Nemčija bo podvojila nasade oljaric. Nasadi oljaric vržejo v normalnih razmerah povprečno petkrat toliko maslo kakor jih na isti površini lahko pridobimo s tem, da gojimo živinska krmila in skušamo izkoriščati mleko ali pa rediti prašiče šepharje. Ker je reja prašičev v glavnem zaradi nezadostnosti krmil manjša kakor v normalnih časih, je nad vse važno, da se poveča površina oljaric. Urad za prehrano je Nemčiji predlagal, da se za prihodnje leto poveča površina oljaric na dvakratno površino letošnjega leta. Ta podvojitev mora biti dosežena, ker je enako važna za preskrbo prebivalstva z maslobohami in je torej enako pomembna kakor podvojitev produkcije v kaki vojni industriji.

Znatne investicije v Romuniji. Romunsko finančno ministrstvo je objavilo pregled o novih investicijah kapitala in o zvišanju delniških glavnice v letu 1941. Medtem, ko je bilo leta 1940. ustanovljenih novih družb s skupnim kapitalom 607.7 milijonov lejev in so bile delniške glavnice zvišane za skupno 1.46 milijard lejev, so dosegle ustanovitve novih družb v letu 1942. skupen znesek 537 milijonov, zvišanja delniških glavnice pa 3.06 milijard lejev. Zanje leto je torej v celoti preseglo predlansko leto za 1.5 milijarde lejev.

Sueški kanal zaprt za tovarni promet. V sedanjih vojni je Sueški kanal popolnoma izgubil svoj pomen. Šele sedaj pa je bila izrečena zapor prekopa za ves tovarni promet. Odslej naprej je prekop na razpolago le še vojaškemu ladijskemu prometu in vojaškemu tovornemu prometu. Prepoved tovarnega prometa v prekopu je v zvezi z bojškim v Egiptu, saj je Sueški prekop tako rekoč prišel v vojno ozemlje. Zapor bo zlasti zadela ameriški tovarni promet v pristanišča vzhodnega Sredozemlja. Skozi prekop so namreč doslej, čeprav poredko, še zalagali vzhodno Sredozemlje.

Gospodarstvo

Obnova Galicije

S 1. avgustom lanskega leta je bila Galicija priključena generalnemu guberniju in tedaj je prišla oblast iz vojaških rok na civilno upravo. S priključitvijo Galicije generalnemu guberniju je bilo jasno pokazano, da bo ta nekdanj avstrijska kronovna dežela drugačnega postopka, kakor nadalje vzhodne pokrajine. Prvo leto nemške uprave v Galiciji je bilo posvečeno uspešni obnovi. Vse polno težav je bilo zlasti zato, ker je primanjkovalo nemškega uradništva za vodilna mesta v upravi. Ves upravni aparat se je zgradil z ukrajinskimi in poljskimi pomožnimi močmi na ozemlju, ki meri 60.000 m² in ima 5 milijonov prebivalcev, ki so zaradi boljševidnega režima močno obubožali. Sovjetski režim je že v novembbru leta 1939. razlasil vsa tista posestva, trgovine in industrijska podjetja, ki so nato še bolj trpela zaradi vojne.

Nemška uprava je z vso energijo hitro obnovila vse pomembne obrate, organizirala prehrano ter uvedla oddajo žita in živine, da bi oskrbela prebivalstvo z najnujnejšimi živili, hkrati pa pripravila vse, da bi zagotovila bodočo letino. Galicija je pomembna poljedelska pokrajina, ki pridelala mnogo več kakor potrebuje. Njena poljedelska površina obsega 3.6 milijonov hektarjev, 70 do 80 % prebivalstva živi na deželi od poljedelstva. Seveda je pridelavek v dveh letih sovjetskega gospodarstva močno padel in razmeroma nekdanji bogati stalež živine se je močno zmanjšal, medtem ko so poljedelske stroje večinoma odpeljali. Nemška uprava je dala kmetom, ki so v veliki večini bili lojalni, zagotovilo varnosti in jim omogočila, da so mogli zopet obdelovati zemljo, ne da bi življenjske posega v njihove obrate, hkrati jim je določila primerne cene za njihove poljedelske pridelke. Zato je že takoj prvo leto pod nemško upravo vršlo razmeroma dobro letino.

Prav tako je bilo poživljeno izkoriščanje gozdov. Vzporedno s tem so šle važne melioracije in regulacije, že v prvem letu so bile struge Pruta, Dnjestra in Strija na mestih, kjer so te reke vedno prestopale bregove, zavarovane z regulacijskimi deli. V posebno dragocenem petrolejskem območju okrog Borislava je bila obnovljena produkcija že nekaj dni potem, ko so bili pregnani Sovjeti. V tem najstarejšem evropskem pe-

trolejskem področju delajo danes s polno paro. Prav tako je bil izkoriščen zemeljski plin, ki uhaia iz zemlje v tem območju. Industrijci v samskem trikotju imajo vse pogon s pomočjo tega plina in tudi nekaj drugih industrij je bilo preurejenih na pogon z zemeljskim plinom. Mnogo je bilo storjenega tudi za obnovo železniškega omrežja, ki je posebej važno zaradi tega, ker je Galicija most med vzhodom in jugovzhodom. Zaradi tega bo Galicija tudi v bodoči Evropi ostala važna tranzitna dežela.

Iz trgovinskega registra. Pri Hipotekarni banki jugoslovenskih hranilnic v Ljubljani sta bila izbrisana člana upravnega sveta dr. Majaron Ferdinand in Detela Oton, vpisana pa upravna člana: Košak Franc, veleposesnik, Grosuplje, in Kosler Oskar, graščak ter veleposesnik v Orneku pri Ribnici.

Iz zadružnega registra. Pri Domu faktorjev, stavbnih zadrugi z omejenim jamstvom v Ljubljani, je bil izbrisan član upravnega odbora Mudlak Richard, vpisan pa Mikuz Leopold, faktor v Ljubljani, Lepodvorska 20. — Pri Gospodarski zadrugi namenečene socialnega zavarovanja v Ljubljani so bili izbrisani člani upravnega odbora: Telban Jančo, Jurca Franc in Setine Robert. Vpisani pa so bili člani upravnega odbora: Fabiani Viktor, služitelj, Rožna dolina, cesta XV/14, Mar Josip, uradnik, Predjamska 44, in Hribar Lado, uradnik, Gregorčičeva 17b. — Pri Hranilnici in posojilnici v Podzemlju je bil izbrisan član upravnega odbora Starešinič Matija in vpisan član Jakše Jože, posestnik v Vranvičih 2. — Izbrisana je bila iz zadružnega registra registrirana zadruga Čebelarska družina, ker je bila njena likvidacija končana.

Združitev italijanske cementne industrije. Na posebni skupščini je bila sklenjena vključitev številnih tovarn cementa v družbo Italcementi Fabbriche Riunite Cemento Bergamo (delniška glavnica 180.5 milijonov lir). Tej družbi so bile priključene: Cementeria delle Puglie Bergamo z delniškim kapitalom 10 milijonov lir; Cementerie delle Calabrie Bergamo (delniški kapital 10 milijonov lir); Cementi e Affini, Monopoli (delniški kapital 6 milijonov lir); Cementi Etna, Bergamo (delniški kapital 4.8 milijonov lir); Calce e Cementi di Monsavano, Firenze (delniški kapital 2.5 milijonov lir); Cementi di Pontemoli, Bologna

Kronika diplomatskih zgodb in spletk:

DUNAJSKI KONGRES

Nad glavbo Marije Lujze so se zbirali te žalostne spomladni temni oblaki. Pogrešala je Ménevala, čigar vdanost in zvestoba je visoko cenila. Po drugi strani pa ji je bil Méneval nadležna priča, njena živa vest, njen tihi sodnik, ki ni govoril z besedami, pač pa je svaril s svojim poštenim življenjem. Iz tega razloga je bilo Mariji Lujzi kar všeč, da odhaja Méneval za drugimi k Napoleonu, ki mogoče tudi ne odobravajo vsega, kar snuje njegovo nestanovitno srce.

Po zadnjih dogodkih je zapadel Schönbrunn v mrtvilo in dolgačas. Medtem pa se je Evropa mrzlično pripravljala na vojsko proti Napoleonu. Marija Lujza, ki je zdaj pogrešala razvedrila, ki ji ga je nudil njen ljubi general, se je odločila, da pojde v Baden na odhiti. Tam se je namreč zbrala vsa dunajska visoka družba, ki je bila vzemirjena zaradi Bonapartejeve vrnitve.

V tem novem obličju se Marija Lujza ni dosti brigala za politiko in za priprave na vojsko, četudi ji je bilo vse to tako blizu. Baronica Montet, ki se je istočasno nahajala v Badenu, pripoveduje, da je videla cesarico — »lepo svežo kakor rožat« Nad njenim pogatim razkošjem pa je kar ostrmel.

Marija Lujza je uživala v Badenu res lepo in prijetno življenje. iznova se je pričela ukvarjati s slikanjem; igrala je klavir in kitaro. Ob lepih dnevih pa je jahala na sprehod, oblečena kot amaeonka; obiskovala je koncerte in se udeleževala zabav.

Baronica Montet popisuje tudi naslednji zelo značilni dogodek, ki postavlja bivšo cesarico v zelo slabo luč. Med svečanostno mašo v badenski cerkvi so se nenadoma na široko odprla cerkvena vrata; v cerkev so prišli policaji; med molitve so naredili široko gaz za — Marijo Lujzo. Bilo je v sredi svetega opravila. Bivša cesarica je imela obleko rožnate barve. Čez obleko je nosila krasno ogrinjalo iz dragocenih čipk; klobuk je bil okrašen z največimi peresi. Gospod

de Bausset je stopal naprej, mršil obrvi in delal prostor. Mlad lakaj je nosil torbico, v kateri je bila knjiga za cesarsko princoso.

Ta razkošni nastop, kar med mašo, je napravil na pričujoče zelo slab vtis in povzročil veliko govoric, ki pa niso bile v prilog bivši cesarici.

Vse to bi naposled ne bila tako huda reč. Nerodno je bilo le to, da se je drama Marije Lujze izprevrnila v — komedijo.

Prava drama se ni odigravala na bregovih Donave, temveč na bregovih reke Sene.

Na Dunaju je vladalo med tem časom veliko razburjenje. Osemindvajsetega marca se je Wellington odpravil k svoji armadi, ker je kazalo, da je tam bolj potreben kakor na kongresu. Maršal Wrede pa je odšel k svojim četam šele sredi aprila. Tudi vladarji so drug za drugim zapuščali Dunaj in so odšli v bojna taborišča. Vladařice pa so se vračale v zapuščene palače, kjer bodo čakale na povratek svojih soprogov.

Prince Talleyrand pa ni mogel pustiti dela pri kongresu napol dovršenega. Delo je moral zaključiti; podpisati je moral nestete akte, urediti zadeve, ki so se tikale Napoleona in vojvodine Parme. Naposled je bilo treba urediti tudi zadeve Evrope z ozirom na zmago nad Napoleonom, ki jo je zagotovo pričakoval. Šele proti koncu maja se je lahko odpravil tudi on na pot. Večina svojega osebjaja je poslal že naprej: štiri tajnike, pol duceata slug, komornic in druge služinčadi, je bilo že odpotovalo. Gospod Neukomm je bil tudi že odpotoval — saj v teh burnih dneh ni kazalo, da bi muzicirali Zdalj je vse napeto pričakovalo novice iz Francije. V tem času se je pojavil na Dunaju neki novi Napoleonov odposlanec, zloglasni in skrivnostni Schulmeister, ki je bil vedno pripravljen, da zasluče svoj plašč po vetru in da služi tistemu, ki bolje plača. Ustavil se je pri abéju Alfieri, ki mu je nametal nekaj novic, ki jih je tu in tam ujel, in da mu dá na razpolago iz arhiva nekatere spise, ki jih je potreboval.

Med vsemi temi zmešnjavami je ohranil mirno kri edini lord Stewart. Bil je ravno zelo srečno zaljubljen. Lagodno je užival ljubezen, fine likerje in dobro vino.

Nekega dne, ko je po kosilu nekoliko preveč pil — kar se je

večkrat dogodilo — mu je ušla z jezika za diplomata precej surova šala. Rekel je, da drži tega norca od Napoleona kakor oevirek na svojih vilicah.

Njegova tokratna velika ljubezen je bila vojvodinja Sagan, ena izmed velikih dam, ki so v tem času še ostale na Dunaju. Prestolnica še ni bila izgubila vse svoje privlačnosti, zato je Saganova še ostala v mestu. Da bi se ne dolgočasila, se je dala slikati od slikarja Fricka. Njeni prijatelji, med njimi seveda tudi Talleyrand so med slikanjem posedali pri zabavni in lepi vojvodinji in so kramljali kakor poprej ob kongresu.

Lord Stewart je bil med vsemi obiskovalci lepe princeze najbolj vstrajen in neutrudljiv. Policija pa je izvedela za te obiske, ki so se zavlekli v pozne nočne ure. Zaljubljenec vse to ni oplašilo. Da bi se umaknila znancem, sta šla na deželo, v Saxenburg, v Reichenau in na Semmering... Talleyrand je z dobrohotnostjo opazoval ljubezen. Nihe pa ni slutil, da je on tisti, ki ima tu svoje prste vmes.

Dne 10. junija, preden je dospel kralj v Gent, je imel Talleyrand še zadnji tajni razgovor z vojvodinjo Sagan. Usoda Napoleona je bila zapetena. Kdo ve, če ni bila prav vojvodinja tista, ki je v tihih nočih pošepetala zaljubljenemu britanskemu poslaniku ime tistega nesrečnega oloka — Santa Helena, kjer se je Napoleon potem pokoril.

NAPOLEONOVA USODA.

Ludvik XVIII. je pobegnil s svojim dvorom, z grofom d'Artoisom in z vojvodo Berryjem v Gent, potem ko se je nekaj časa ustavil v Lilleju. Napoleon mu je pustil prosto pot.

Francoski kralj si je pridno dopisoval s Talleyrandom; 21 aprila mu je poslal besedilo razglaš, ki naj ga obelodani, čim bo stopil na francoska tla. Razglas naj bi odobrila tudi Wellington in general Pozzo di Borgo, hud nasprotnik Napoleona. Ta dva gospoda sta bila sedaj kraljeva angela varuha. »Ako so vladarji še na Dunaju, ko prejmete moje besedilo, upam, da jih boste pridobili, da bodo podpisali tudi oni,« je pisal kralj Talleyrand. »Sicer pa to ni nujno; naglica, s katero je treba delati, je bolj nujna kot vse drugo. Poročila iz notranjštine so zelo ugodna, toda časa ne smemo izgubljati...«

(Dalje.)

Posestne dražbe so v sedanjih časih redke

Na deželi so se ljudje strašno bali sodnega sivo, je pač prišlo do tega, da je prišla doksekutorja, kadar je prišel cenit kako posemačija zaradi včasih prav malenkostnih dolgov na boben in na kant. V onih časih, ko so razni kmečki magnati posojevali ljudem — kmetom denar, je bila huda za vračanje. Navadno je magnat dajal denar na posodo proti visokim obrestim v nagavi in denarju, tako da je moral ubogi kmet v jeseni pripeljati magnatu poljske pridelke na račun obresti in potem še odšteti nekaj gotovine. Itak malenkostno posojilo pa se ni hotelo nikdar in nikdar znižati, vedno je še rajši rastle v nedogled. Stare in izkušene žene so kaj rade mladini pripovedovale, kako je prišel ta ali oni kmet, ki je bil poprej trden in veljaven, na kant zaradi borih 50 ali 100 goldinarjev, ki jih nikakor ni mogel plačati vaškemu magnatu. In velik je bil v tistih časih strah pred bobnom! Kadar se je po vasi čulo: »Boben pojel«, je vse stikalo glave in gledalo, kakšna usoda bo doletela nesrečnega kmeta.

Svoj čas so bile sodne dražbe raznih posestev prav pogoste. Tudi kronika ljubljanskega okrajnega sodišča je gotova leta po vojni, posebno v letih najhujše gospodarske krize, znanomovala veliko število sodnih dražb raznih posestev v okolici in nepremičnin v mestu. Kdor je kdaj prisostvoval kaki sodni dražbi, je pač opazil gotove tipe ljudi, ki so bili tako rekoč stalni udeleženci vsake dražbe takega ali enakega posestva, nastopali so kot interesi, dostikrat pa kot kibici in mešetarji. So pač ljudje, ki se skušajo okoristiti z nesrečo bližnjega.

Zanimivo pa je, da so posestne dražbe v sedanjih časih zelo, zelo redke. Jih sploh ni. Na okrajnem sodišču so določene posebne objave deske, na katerih so nabiti sodni razglasi, da bo to in to posestvo v okolici ali pa ta in ta hiša v mestu prodana na javni sodni dražbi. Razglas vsebuje natančno število zemljiških parcel, njih označbo, njih katastrsko številko in njih sodno cenitev, kakor tudi najnižji ponudek. Takih razglasov je bilo gotova leta brezkončno, toliko, da skoraj niso imeli prostora na obeh objavnih deskah. V sedanjih časih pa so ti razglasi na deskah zelo redki. Je kak razglas, ki določa dan javne sodne dražbe kake nepremičnine, toda do dražbe dejansko ne pride, ker je dolжник poprej dosegel z upnikom kako poravnavo ali pa upnika poplačal, ki je nato umaknil predlog za sodno dražbo.

Toliko o sodnih dražbah nepremičnin. Za-

Vrednost cementnih gnojšč

Ljubljana, avgusta.

Sedanjo ugodno priliko za vnovčenje vseh podeželskih pridelkov nekateri naši kmetje, tako v Ljubljani sami, kakor tudi v najbližji okolici in morda tudi v drugih krajih pokrajine, prav pametno izkoriščajo. Ako že ima kmetija slučajno kako leto dober vir dohodkov, potem je treba to priliko tudi preudarno uporabiti. Naš kmet se dobro spomni še let, ko ni bilo pri hiši denarja niti za zveplenke in za sol, prodati pa svojih pridelkov na prenatrpanem trgu ni mogel nikjer. Zato kmetje po možnosti kar se da sedaj dobljeni denar investirajo v svoja posestva.

Tako vidimo sedaj na mnogih točkah delavce, ki marljivo kopljejo zraven kmetijskih domov velike, največkrat štirikotne jame, drugi delavci pa zopet večji beton s peskom. To bodo jame za gnoj, oziroma za gnojnice. Betonske jame so naši strokovnjaki že dolgo poprej priporočali kmetom, naj si jih po možnosti napravijo čim več in čim bolj obsežne, zakaj le tako bo mogoče kmetu pametno izkoristiti gnojnico in gnoj, ki se je drugače toliko porazgubi po neurejenih in nebetoniranih jamah. Za kmeta pa sta hlevski gnoj in gnojnice nenadomestljivo gnojilo, ker le z njima more dati zemlji dovolj dušikovih sestavin in bakterij, medtem, ko rudniške snovi še nekako nadomesti z umetnimi gnojili.

Betonske jame, ki jih sedaj građe okoli Ljubljane, so po večini obsežne kakih 16 do 24 kub. metrov, torej dovolj za srednje veliko kmetijo, kakor je v navadi na Ljubljanskem polju. Kmetje so res žrtvovali precej lepe zneske za cement, toda so veseli, da so ga dobili. Jame delajo sami, le betoniranje tal in sten nadzoruje več zidar. Kmetje se pri tem zavedajo, da ne građe nekaj trajno vrednega samo zase, temveč tudi za potomstvo, saj taka betonska jama drži cele rodove in le včasih jo je treba malo popraviti in zakrpati, ako preveč ne pušča. V današnjih časih si prave kmetije brez betonske jame za gnojnico skoraj ne moremo več misliti in zato je prav, da naš kmet uporablja odvišek izkupljenega denarja za napredek svoje kmetije in svojega gospodarstva.

KULTURNI OBZORNIK

Letošnja operna sezona

Delo ljubljanske Opere v tej sezoni se bliža svojemu zaključku. Če smo sproti zabeležili in ocenili vsako posamezno delo, ki je bilo trenutno na sporedu, se oziroma sedaj sumarično ali celo statistično na umetniško delo našega opernega gledališča v času, o katerem bi mislili, da sam po sebi umetniškemu udeleženju ni posebno naklonjen. Dejstva so nas prepričala, da tako mišljenje ni pravilno.

Predvsem moramo pohvalno omeniti, da operna uprava morda ni skrčila števila del, ki jih je navadno postavila v prejšnjih sezonah na oder, ampak se je tudi letos držala običajnega števila osemnaestih predstav. Tudi repertoarja, ki ga je operna uprava v začetku sezone oblikovala, se je v glavnih obrisih načrtno držala. V kolikor se je iz tehničnih razlogov od prvotnega načrta odmaknila, je skušala dati namesto prvotno namenjenega dela enakovredni nadomestek. Tako je bil na primer Čaikovski zastopan z Evgenijem Oneginom namesto s Pikovo damo; iz francoske romantike so igrali Gounodovega »Fausta« namesto Massenieteve »Manon«. Po času nastanka je bila večina izvajanih del, če ne štejemo novejših operet, vzeta iz prejšnjega stoletja. Občutno smo pogrešali vsaj eno pomembnejše delo iz zadnjih desetletij, ki bi spored prijetno osvežilo najnavnejši stališči sicer dve deli iz povojne moderne, ki sta pa iz neznanih razlogov izostali. Po narodnosti je bilo na sporedu največ italijanskih avtorjev, nekoliko ravno polovica; s posameznimi deli so bili zastopani Nemci, Čehi oziroma Slovaki, Rusi in Francozi. V prihodnji sezoni bi kazalo postaviti na spored tudi kako slovensko delo, čeprav »Gorenjskega slavčaka«. Uprava je v pri-

nimivi so podatki o teh dražbah za prvo polovico tega leta. Pri okrajnem sodišču je bilo podanih in v zemljiški knjigi vpisanih v prvih šestih mesecih le 29 predlogov za uvedbo dražbenega postopanja, nanašajočega se na kako nepremičnino v mestu ali okolici. Šlo je pri tem za terjatve v skupnem znesku 170.956 lir in 1.210.455 nekdanjih dinarjev. V prvem četrt-

Obiranje jesenskega sadja se je začelo

Ljubljana, avgusta.

Pravzaprav smo že sredi poletja, vsaj po koledarju in po vročini moramo mesec avgust vse-kakor šteti med poletne mesece, vendar pa pravimo sadju, ki smo ga sedaj pričeli obirati, jesensko sadje, z razliko od poletnega sadja, med katero štejejo češnje, marelice, breskve in zgodnje hruške.

Prvo »jesensko« sadje, ki v naših krajih dozori, so takozvani »šentjakobčki«, drobna, rdeča jabolka, ki dozore ob sv. Jakobu, odtod tudi njihovo ime. Ta jabolčka običajno niso za prezimljenje, niti za trg niso, vendar jih sem in tje kaka kmečka ženska le prinese v mesto na prodaj. Otroci imajo ta jabolka prav radi, saj so tudi okusna, ako so hitro potrgana. Značilno pa je, da prav tem jabolčkom jabolčni belin, kakor pravimo škodljivcu metulju, največ škoduje. Pameten sadjar take manjvredne vrste jabolčan odpravi s svojega vrta ter posadi raje bolj plemenite vrste, ki jih je lažje varovati pred škodljivci in se tudi škropljenje bolj izplača. Hkrati pa gospodar odpravi nevarno leglo metuljevih ličink, ki obžoro jabolka.

Dozorela pa so tudi nekatera druga jabolka in seveda žlahtne hruške. Nekatere na periferiji smo videli kmetice, ki je tresla mlado jabolano, polno videli kmetice, ki je tresla mlado jabolano, polno

Tako predčasno in nepravilno obiranje sadja, zlasti jabolčan in hrušk, povzroči, da se vsako leto mnogo sadja pokvari in da dobimo manjvredno blago. Če hočemo imeti okusno sadje, trpežno za prezimljenje in za prevoz, ga moramo obirati tedaj, ko je zrelo na drevesu.

Vedeti moramo za dvojno zrelost sadja: ko je lepši, toda še ene dozorelih jabolčan. Jabolko na drevesu že zrelo, običajno še ni zrelo za uživanje ter mora nekoliko ležati. Ako je sadje na drevesu prezgodaj obrano, pri ležanju ne dobi pravega okusa. Najprej dozore res pri ležanju ona

Zadrugarska industrija v Ljubljanski pokrajini

Ljubljana, avgusta.

Zadrge — to so vrvice za čevlje, ako kdo tega še ni vedel. Skoda je tako lepega domačega izraza, da bi ga pozabili in nadomestili s kakšnim umetnim, recimo s kako sestavljenko. Zadržne čase sicer moda zadržam ni naklonjena, ker povprečno le malo moških nosi visoke čevlje, še manj pa žensk, kjer so zadržne še najbolj potrebne, ljudje nosijo le bolj nizke čevlje, poleti celo sandale in v novejšem času tudi vsakovrstne cokljice, od visokih plutovinastih, do navadnih z lesenimi podplat: vsa ta obuvala pa seveda zadrž ne potrebujejo, celo pravi nizki čevlji so le redko kdaj delani tako, da bi potrebovali zadrž. Se je pogost po ljubljanskih ulicah pojav prodajalca ali prodajalke zadrž, ki jih ponuja od človeka do človeka, od enega lokala do drugega.

Nekoč so naši predniki polagali na zadržne mnogo več važnosti, kakor jo dandanes mi. Čevlji, če smo hoteli, da je bil eleganten, je moral imeti lepo, pravo umetniško zavojljano mašnjico, kakor metuljček. Pa široke so bile te zadržne. Prednamci so imeli pač več časa, da so si utesnili zavojljati take mašnjice ali pa so si jih dali zavojljati kakemu hlapcu ali služkinji. Zakaj včasih so bile zadržne precej komplicirane in sta bili potrebni kar dve osebi, da je nastal lep eleganten voz. Zlasti znana doba, kakor baročna, rokokajska in bidermajerska so bile v tem oziru zelo natančne. Te zadržne so bile ali iz prave svile ali iz pristne konjske žime ali — bolj navadne, — iz čvrstega platna, vse pa lepo pobarvane.

Novejši čas je odpravil mnogo tega razkošja in načičkanosti. Moda in potreba sta prinesli praktične čevlje s kolikor mogoče enostavnimi zadržami. Pa še ni dolgo tega, ko so kupovalci gledali, da so dobili zadržne iz pristne žime. Konjske žime je bilo tedaj na pretek in prejšnji rod pravzaprav ni dobro vedel, kaj bi vse z žimo počel. Polnili so z žimo žimnice, delali razne okraske in podobno. Ponekod je celo živela navada, da so dekleta pletla fantom, svojim zaročencem, verižice za ure iz žime. Fant, ki je tako verižico prejel, je veljal za bodočega moža dekleta, ki jo je spletlo. Te zadržne so naši kraji celo izvažali v Trieste, na Hrvaško in drugam.

Sodobna industrija je odpravila to domačo obrt. Zima je postala potrebna za druge namene, kjer jo je industrija tudi izkoristila, na drugi strani pa je industrija namesto žime uvedla cenejšo

letju, to je v času od 1. januarja do 31. marca je bilo podanih 21 predlogov za terjatve v skupnem znesku 142.517 lir in 590.662 lir. V aprilu samem je bilo letos vpisanih v zemljiški knjigi prav malo takih predlogov, bili so samo 4 za razne terjatve v skupnem znesku 619.823 din. Prav toliko predlogov je bilo v maju, ko je šlo za terjatve v znesku 28.459 lir. Pra vznačilno pa je, da ni bil v letošnjem juniju vpisan noben predlog za uvedbo dražbenega postopanja.

jabolka, ki tudi na drevesu dozore najprej, čim poznejša zrela jabolka, zlasti pozna jesenska, pa potrebujejo prav dolgo dobo ležanja. Nekatera zimska jabolka so, kakor znano, zrela šele pomladi. Ako trgamo sadje prezgodaj, dobe jabolka kisela okus, hruške pa celo okus po kisli repi.

Običajno spoznamo, da je sadje tedaj zrelo, ako dvignemo en plod kvišku in se pecelj takoj loči od veje, oziroma njenega nastavka.

Samo tisto sadje, ki je namenjeno takoj za trg, moremo obrati nekoliko prej, da leži nekaj dni, nato je sposobno za trg. Drugo sadje, namenjeno za prevoz, pa obereemo tedaj, ko lupina pri svetlejših sortah še ni popolnoma rumena. Na drevesu seveda niso vsi plodovi hkratu zreli, zato obiramo le zrele plodove, druge pa pustimo, da dozore. Obiramo pa sadje le, kadar je suho in lepo vreme in sicer v jutranjih ali v poznih popoldanskih urah, ne pa, kadar je vroče.

Vsako sadje, ki ga jemo presno, moramo obirati le z roko. Noben pameten sadjar ne bo sadnega drevesa — tresel, še manj pa s kakim porajkljem klatil sadje z drevesa. Tako sadje rado gni, ker je pač več ali manj ranjeno. Sadja tudi ne smemo kar metati v košaro, kakor repo ali krompir, temveč pazljivo polagati v mehke košare, v katere denemo nekaj suhe slame, ali vrečevine, ali sena, če pa tega ni, suho praprot.

Le tako bo postopal pameten sadjar, ki bo pravilno obrano sadje in dobro uležano tudi lažje prodal po višjih cenah, kakor pa oni, ki prinese ali pripelje k trgovcu ali na trg potolčeno, nagnato sadje, ki ne more prezimiti in ki je kvečjemu dobro za takojšnje uživanje ali za krljice.

V vsako hišo »Slovenca«!

snov, takozvano jekleno nit, oziroma prejo, posebno trdno predeno bombazo prejo, ki je črno pobarvana, pristni žimi zelo podobna in jo more razlikovati le strokovnjak, povprečen kupec pa zelo težko.

Industrija se je polastila tudi izdelovanja zadrž. V neposredni bližini Ljubljane je nastala cela tvornica te vrste, namreč na Fužinah, nasproti vevške papirnice in elektrarne, na desni strani Ljubljane. Ta tvornica je v Ljubljanski pokrajini največja. Nameščena je v tovarniški stavbi, kjer je bila nekoč livnica bakrovih zlitin. Ta tovarna dela izključno s stroji, ki vrte vretena. Okoli trideset takih vreten je v tovarni, seveda pa niso vsa stalno v obratu, dasi je kapaciteta te tovarne zelo velika in daleč prekaša potrebe Ljubljanske pokrajine. Z zadržami mora kriti vse domače potrebe in mora računati na izvoz. Zdj se že obnavljajo stare zveze in tovarna je že pričela zadržne izvažati tudi izven meja pokrajine. Od služka v tej tovarni je odvisno kajpak več družin in je zato žetli, da bi se izvoz čimbolj dvignil.

V zadnjem času pa je ta tovarna pričela uporabljati za zadržne namesto dosedanje »jeklene« preje z bombaža novo surovino, ki je v Italiji avtarktična. To je namreč preja iz umetnih vlaken, torej neke vrste lesnj produkt, vendar različen od navadne celuloze. Ta preja je zelo trpežna ter prav tako nadomešča pristno žimo, kakor »jekleno prejo« in kar je glavno: dovolj je je. Ta industrija torej ni v zadržni za surovino, gonilo silo pa dobiva od bližnje vevške elektrarne. V tej tovarni izdelujejo tudi razne trakove in vrvice iz umetne svile za otroško in žensko perilo ter podobno.

Iz gospodarstva

Zapora nad zalogami vin odpravljena. Glede na to, da je oskrba vojske in oskrba z gorivom z določenimi količinami vina zagotovljena, je ministrski komite v Rimu dvignil zaporo nad zalogami vin. S tem naj se omogoči racionalno kritje potreb po vinu do nove letine. Pričakujejo povsod, da bo letošnja trgatve posebno bogata in bodo zaradi tega vsi radi izpraznili dosedanje zaloge, ki morajo biti do prihodnje trgatve prazne.

V boju proti BAKTERIJAM

Jožef Löbel

Dr. Martin Alexius iz Pariza dr. Bogoslav Alexiusu v Kronovem (Sedmero občina).

Dragi, dobri oče!

Ne smete mi zameriti, ti, mama in sestra, če se Vam nisem več oglasil, potem ko sem na kratko javil srečen prihod v Pariz. Nisem našel miru in zbranosti, ki sta potrebna za podrobnejše poročilo, tako velika in silovita je množica mojih vtisov. Odkar sem tukaj, se mi zdi, da sem bil po nekem čaru prestavljen ne samo v nek drug kraj, marveč tudi v drug čas. Zdi se mi, kakor da bi z enim samim skokom prešel ne samo iz tihga kotička v središču sveta, marveč iz zadnje četrti devetnajstega stoletja v polno sredino dvajsetega.

Ne morem Vam podati niti blede slike vsega, kar me obdaja na vsakem koraku v tem središču civilizacije. Že slika, ki se ustavlja in zija v fantastični, Nijhova tla niso tlakovana, temveč preplečena s svetlo plastjo, z asfaltom, in v deževnem vremenu hliše in luči odsevaajo v njem kakor v zrcalu. Po njem se brez ropota pode nepregledne vrste kočij, med njimi neštevila dvokolesa moderne izgradnje. Ne z visokimi kolesi, kakor tisto, ki ga ima v našem mestu poročnik Velt. Imajo namreč po dve kolesi enake velikosti, in vse skupaj se imenuje biciklji. Na splošno je tehnika v Parizu naredila čudeže! Predstavljajte si samo, da v hotelu, ki ni prve vrste in ki stoji v bližini Luksemburskega vrta, kjer sem se nastanil jaz, ima vsaka soba v steni gumb, in dosti je, če pritisneš in že nekje zazvoní, nakar pride strežnik. Prav kakor v najbolj drznih pripovedkah Tisoé in ene noči!

Ne smem pa misliti dragi oče, da sem jaz podoben neumni kravi, ki se ustavlja in zija v mimoidoči vlak, ter da zapravljam svoje dni in obudovanju teh neverjetnih stvari. Samo v začetku sem si dovolil prijetnost ter se razohodil po slajnih bulvarjih, ki so široki kot trg v našem mestu. Prehodil sem jih v nekaki opojnosti ter obušoval trgovine, kavarne ter tudi ljubke Parizanke, ki so tako privlačne s svojimi kratkimi lasmi. Spomnil sem se pa, da je Pariz mesto svetlobe ne samo v materialnem, temveč tudi v duhovnem pogledu, da imajo tukaj svoj glavni stan ne samo razkošje, okus, zabave, temveč tudi znanost in veda. In spomnil sem se tudi, da sem prišel sem prav za to, da se bavim z znanstvenim delom. Zato sem začel že od večraj študirati, da si pridobim resno izobrazbo.

Po nasvetu potopnega tovariša, ki sem ga že večkrat srečal v restavraciji naše latinske četrti, kjer imam hrano — ta tovariš je namreč moj ruski sošolec, ki je pred kratkim promoviral na medicini v Heidelbergu — sem iskal ter dobil delo v Pasteurjevem laboratoriju. Pasteur je prav za prav kmet, ne zdravnik. Velja pa za enega najslavnejših bakteriologov. Ostal bom nekaj mesecev pri njem, ter tako upam pridobiti temeljno znanje na tem novem področju znanosti, ki je tako važno za nas zdravnike.

V vsakem primeru Te bom pa obveščal o svojem napredku. Mami in pa Lutzi obljubljam, da ju bom do podrobnosti obveščal o pariskem elegantnem svetu. Tako bodo postale v našem ljubkem mestecu gospe in gospodične bolj na tekočem, kar se tiče mode.

Medtem ju pozdravljam ter iz srea poljubljam. Tebi pa se zahvalim, da si mi dobrohotno omogočil bivanje v Parizu. Delam najlepše načrte za bodočnost. — Pozdravlja Te Tvoj vdani Martin.

Dr. Bogoslav Alexius, občinski zdravnik v Kronovem (Sedmero občina), svojemu sinu Martinu v Parizu, Ulmska ulica, Pasteurjev Institut.

Dragi sin! Prvi popis Tvojega bivanja v Parizu nas je zadovoljil in razveselil. Resnel na ljubo, tvoja sestra Luza ni pustila onega dela pisma kar tako mimo ter je stavila nekaj zbadljivih opazk na besede, a katerimi izražáš utinek, ki so ga nate naredile Parizanke. Tudi Tvoja mati je ob tej točki stavila nekaj pripomb. In toliko bolj, ker je lekarnarjeva žena, gospa Schusterjeva, ki je, kakor veš, bila lanske leto v Parizu, pripovedovala mnogo stvari glede ne vedno dostojnega obnašanja pariskih dam ter je celo opazila, da nekatere izmed njih pobirajo na cesti vlečko in to na tako nesramen način, da se jim vidijo nogavice celo do gleženj! Toda Tvoja mati in Tvoja sestra zapuata v Tvojo moralno zavest, ki sta Ti jo vili Tvoje potomstvo in vzgoja.

Mene pa bolj zanima način, kako si začel svoje študije. Tudi jaz mislim, da kemija, in predvsem nova panoga, to je bakteriologija, ki ima tako slajno bodočnost, pomeni dragocen doprinos k naši stroki. Toda ne bi hotel, da bi posvetil preveč časa tem podrobnostim, ki so za nas samo drugotna sredstva, viri, ki jim ne gre pripisovati bistvene važnosti. Res je sicer v končni analizi, da se vitalni procesi morejo smatrati kot kemični procesi. Vendar pa je nek drug Francoz, ki ni nič manj učen kakor pa Tvoj učitelj Pasteur — in Pasteurjevega imena še nikoli nisem slisal — upravičeno govoril o »lahkomiselni praksi«, ki k nam prihaja z Angleškega, in ki nas bo nekega dne priviedla do tega, da se bomo bližali bolniški postelji z drobnogledom v roki! (Dalej.)

dar je vsaka njena uprizoritev občinstvu vedno liuba in zaželjena. Zdrave melodije, živi ritmi, ljudski duh, našemu soroden, dobra izvedba: vse to zgrabi poslušalca z elementarno silo in ga drži v napetosti prav do zadnjega takta. Pa tudi deistvo, da vsak količkar razgledan operni obiskovalec pozna skoro do podrobnosti sleherni melodijo te opere in vsak njen okret, vsak vstop posameznega pevca in skoraj vsak njegov gib: vse to vpliva, da poslušalec s čim največjo pazljivostjo zasleduje njen potek.

Heubergerjev »Ples v Operi« je opereta, polna komičnih in resnih zapletitajev in razpletitajev. Glasba je pa v primeri z drugimi operetami dokaj resna in solidna ter značilna za skladatelja, ki je spadal v Brahmovs ožji priiteljski krog.

Donizettijeva komična opera »Don Pasquale« spada po vsebini in po glasbi nekako v isto vrsto kot Rossiniev »Sevilski brivci«. Pri nas je bila doslej nepoznana, je pa po svojem vedrem nastopu takoj zajela občinstvo. Po dosedanjih uspehih sodeč izvedba v tej sezoni gotovo ni bila zadnja in si jo bo občinstvo vedno znova zaželelo.

Čaikovskega »Evgenij Onegin« se večkrat pojavlja na ljubljanskem opernem odru. Tudi letošnja predstava je dosegla lep uspeh. Težičje opere je v občutenih, klasično izdelanih samospevih in še bolj v moistrsko izoblikovanem orkestru, ki se gibčno prilagodi vsakokratni situaciji na odru. Posebno zajame poslušalca prva slika, polna ljudske elementarnosti.

Jara Beneševa opereta »Sv. Anton«, vseh zaljubljenih patronov uživa po tolikih uprizoritvah še vedno veliko popularnost med najširšim občinstvom. Mislim, da so značilne, deloma na ljudsko čustvovanje, deloma na znane šlagerje naslonjene melodije kakor tudi od sile pestro dejanje tista privlačna sila, ki vedno znova napolni dvorano. (Dalej) T. M.

»La Boheme«. Libreto nam ne pokaže, v nasprotju z mnogimi drugimi operami, organično sklenjenega dejanja, ampak vrsto situacijskih prereзов iz življenja pariskih umetnikov-bohemov; predstava je bila zelo posrečena. V nadaljnjih uprizoritvah je bila ta opera deležna večje zamenjave prvotnih vlog.

V kratkem razdobju je bil Verdi zastopan že z drugim delom na našem odru. To pot je bil na vrsti »Rigoletto«, ki mu poteka letos že 90. leto nastanka. Kot povsod je bil tudi pri nas deležen toplega sprejema. Močan dramatični razvoj, tragičen zaključek, ki vzbudi v slehernem človeškem srcu močan odmev, izrazita melodika in jasnost v harmoniji in instrumentaciji: vse to napravi to delo privlačno za najširše občinstvo.

Puccinijeva »Madame Butterfly« izžareva prečudno moč, ki zajame preproste poslušalca kot tudi izobraženega glasbenika, ki ga ne moti niti sinteza dveh popolnoma razno-likih, če ne celo nasprotujočih si elementov v glasbi: italijansko narodno melodiko uporabljajoč Puccinija in Puccinija, ki mora dati vsemu delu vzhodnjaško prevleko. Malokatera opera je bila sprejeta s toliko prisrčnostjo kot ravno »Madame Butterfly«, ki tudi že po svoji dramatični izvedbi napravi na poslušalca najmočnejši vtis.

V svet lažje, vedre glasbe nas popelje Rossinijeva komična opera »Sevilski brivci«. Čeprav nam je to delo slogovno že odmaknjeno, saj se ob njegovih melodijah opajajo poslušalci že dokaj več kot sto let, vendar je še danes polno življenjske sile. Spretno, pretežno na komičnih zapletitajih zgrajeno dejanje in sveža, vedno živa glasba dajeta prav Beethovnu, ki je ob priliki dunajske izvedbe rekel Rossiniju: »Dokler bodo živele italijanske opere, bodo izvajali tudi vašega »Brivca«.

Smetanova »Prodana nevesta« je sko-ral stalno na sporedu ljubljanske Opere, ven-

Drobne novice

Določitve glede zatemnitve

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podlagi svojih odredb 6. junija 1941-XX, št. 42, in 1. julija 1942-XX, št. 103, glede na potrebo, da se določi nov urnik za zatemnitev,

odreja:

Čl. 1. Do nadaljnjih odredb se je treba ravnati po določilih glede zatemnitve, ki bo trajala od 21.30 pa do 5 jutraj.

Čl. 2. Vsa druga navodila v odredbi 6. junija 1941-XX, št. 42, ostanejo nespremenjena.

Čl. 3. Nova odredba stopi takoj v veljavo in bo objavljena v uradnem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, 10. avgusta 1942-XX.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli

Koledar

Torek, 11. avgusta: Tiburej, mučenec; Suzana, devica in mučenica; Aleksander, škof in mučenec; Digna, devica; Tavrini, škof.

Sreda, 12. avgusta: Klara, devica in ustanoviteljica reda; Hilarija, mučenica; Herculani, škof; Nimija, mučenica; Evplij, mučenec.

Lunina sprememba: mlaj: 12. avgusta ob 3.28. Herschel napoveduje vetrovno in nestanovitno vreme.

V sredo je tudi delni sončni mrk, ki pa v Srednji Evropi ne bo viden.

Blažič — Anera — Lukan

Vam bodo za vedno ostali v spominu, če naročite in prečitate roman, mogočen in napet, kakor jih je malo v svetovni književnosti

Ognjišče

I. knjiga, 438 strani

Napisal M. Budak - prevedel S. Šali - opremil arh. Vl. Gajšek - izšel v zbirki »Naša knjiga«

Elegantno vezan v celo platno 75 Lir
Če se naročite na zbirko »NAŠA KNJIGA« (3 ali 6 knjig) je roman mnogo cenejši.

Založba Ljudska knjigarna v Ljubljani
Pred Škofijo 5 — Miklošičeva cesta 5

— Duhovne vaje za duhovnike bodo v Domu duhovnih vaj v Ljubljani ta mesec še dvakrat: od 17. do 21. avgusta in od 24. do 28. avgusta. Sicer sta v načrtu dva tečaja tudi za september (od 7. do 11. in od 21. do 25. septembra); vendar prosimo ljubljanske gg., da se prijavijo že za ta prva tečaja, ko zunanji gg. ne morejo priti. Pogoj so razvidni iz zadnje številke Škofijskega lista str. 33. — Vodstvo.

— Duhovne vaje za dekleta bodo v Lichtenturnovem zavodu od 13. do 17. avgusta. One udeleženke, ki žele imeti oskrbo v zavodu, naj prinese s seboj živilske karte ali pa živila. Duhovni vaj pa se udeležujejo lahko tudi vsa ona dekleta, ki bi imela hrano doma. V obeh primerih pa prosimo, da se prijavite na naslov: Lichtenturnov zavod, Ljubljana, Ambrožev trg 8. Pričetek duhovnih vaj bo 13. avgusta ob 6 zvečer; nadaljnji spored dobite v zavodu.

— Vreme ob soboto do ponedeljka. Jutra so bila nekam hladna. Podnevi je oba dneva vladalo lepo, sončno in primerno toplo vreme. Za kopalce ni bilo dobro nekoliko hladnejše vreme, ko je bila voda prav mrzla. Toda sončili so se kaj radi tam na Prulah ob obeh Ljubljaničnih bregovih. V soboto je bil zaznamovan temperaturni maksimum +23.4° C, v nedeljo pa za dober las višji, namreč +23.6° C. V nedeljo jutraj je bilo dokaj hladno, kajti zaznamovan je bil jutranji temperaturni minimum +8° C, ko se je v ponedeljek že dvignil na +10.8° C. Barometer je začel padati. Ko je barometer v soboto ta mesec dosegel najvišje stanje 767.6 mm, je v nedeljo že padel na 764.9 in v ponedeljek jutraj na 763.9 mm. Na Barju je bila v ponedeljek jutraj gosta, nizka megla, pozneje so se kopičili belkasti oblaki — golobčki.

— Ajda že lepo poganja. Letos so naši kmetje povsod preorali vsa strnišča po pšenici, rži in ječmenu ter so skoraj povsod vsejali ajdo. Ajda sprito ugodnega vremena povsod že lepo poganja iz zemlje ter je na nekaterih njivah visoka že celo ped. Ako bo vreme ugodno, bo v jeseni dovolj ajdovega zrnja vsaj za domačo prehrano pridelovalcev in dovolj ajdovih žgancev, te izvrstne specialitete naše domače kuhinje. Že več let je tega, odkar naši kmetje sejejo le malo črne ajde, ki je prav za prav bila nekoč pri nas domačina, temveč sejejo le sivo ajdo, ki se bolj obnese. Pač pa čebelarji trdijo, da črna ajda bolj med. Ako pa bo siva ajda cvetela ob pravem času, bo tudi ta ajda nudila obilo paše čebelicam. Za ajdo so najbolj ugodna tista leta, ko ni ne preveč suho, pa tudi ne preveč deževno, recimo tako, da lahko rosi vsako noč nekoliko. Ob takem vremenu ajda ne napravi visokih stebel, pač pa ima bogate kobilje zrnja, kar se pozna pri mlačvi, ko kmet dobi le malo ajdove slame, ki skoraj ni uporabna za nobeno stvar, pa pa dosti lepega zrnja.

— Ali je pižmovka tudi v Ljubljanski pokrajini. Te dni smo brali, da so se v Banatu pojavile podgane pižmovke v velikem številu okoli Donave ter njenih pritokov ter prekopov. Pižmovke so izredno nevarne, ker namreč izpodjedajo jezove in nasipe, ogrožajo tako vodne naprave in varnost naselij, polja, elektrarn, mlinov in slinega ob večjih rekah. Hkrati pa škodujejo tudi ribolovu. Pižmovke so s svojim izpodjedanjem povzročile že marsikake poudarjene ter jih oblasti prav zaradi tega preganjajo in razpisujejo nagrade za vsako ubito žival. Pižmovka ni domačka žival v Evropi, temveč v Kanadi. Spada v vrsto glodalcev, živi pa podobno življenje, kakor recimo bobri. V domovini je pižmovka zelo cenjena, ker daje prav lep kožuh lovec, ki ga lahko dobro prodajo. To je bilo na misli nekemu graščaku na Češkem, da je pred kakimi štiridesetimi leti naselil nekaj pižmikov tudi v vodah okoli svoje graščine, računajoč pri tem, da bo dobival od te živali dragoceno kožuhovino. Toda pižmovka se je izneverila, prišla se je naglo množiti, njen kožuh v Evropi ni bil več tako lep kakor v Kanadi, pač pa je pričela delati veliko škodo na vodah. Ni minilo desetletje, je bila že na Dunaju in prodirala čim dalje proti jugu ter končno dosegla Banat, njeno seljenje dalje ob Donavi pa seveda še ni ustavljeno. Kakor vsi glodalci, se ta žival množi prav tako hitro, recimo, kakor zajci

ali prave podgane, dasi so jo loveci pričeli neusmiljeno preganjati. Prišla je tudi že v območje Mure in Drave, pred leti pa so jih opazili celo na Savi pri Brežicah. Kaki hpet let je tega, kar so par podobnih živali opazili okoli jezov na Fužinah pri Ljubljani, torej naj bi pižmovka prodrla celo v kraje, ki spadajo sedaj v Ljubljansko pokrajino! Lovec so jo pričeli preganjati tudi v ljubljanski okolici, ni pa znano, če je kdo tu že ustrelil kako tako žival. Pač pa so tedaj sretni lovec ustrelili na Ljubljani nekaj vider, ki dajejo zelo dragoceno kožuhovino, so pa ribolovu zelo škodljive.

Ljubljana

Ne zanemarite hišne zaščite!

Ker je razpis Vis. komisariata od 29. XI. še vedno v veljavi, moramo brez izjeme slej ko prej skrbeti za hišno zaščito v ožjem smislu, da osnažimo podstrešja in jih imamo vedno pospravljena, prav tako pa moramo napraviti na podstrešjih ognja varni tlak, nabaviti gasilno orodje itd. Ta hišna zaščita je zaradi varnosti pred požarom neobhodno potrebna ne samo zaradi morebitnih napadov sovražnih letal z zažigalnimi bombami, temveč tudi v mirni dobi. Tega zavarovanja namreč ne predpisujejo samo zaščitni predpisi, temveč ga ukazujejo tudi gasilski red in gradbeni zakon. Zato Visoki komisariat vztraja tudi pri zahtevi, da je treba nabaviti vstavljive ročne brizgalne ali posebne aparate, čeprav je na podstrešju vodovodni hidrant.

Res ima večina ljubljanskih hiš za lastno varnost pred požari razne priprave za zasilno gašenje ognja. Ker imajo pa taki pripomočki le tedaj pomen, če so neprestano v uporabnem stanju, je v interesu slehernega hišnega lastnika, če da te priprave sem in tja osnažiti ter jih preiskusi. Ker so te priprave enostavne, lahko vsako pomankljivost ter pripravo spet spravi v red. Slager

Jasno je, da je treba kovinske dele teh priprav varovati pred rjo tako, da jih prepletkamo z barvo ali namažemo z maslobo. Konopljene cevi je seveda treba varovati pred vlago in jih moramo po vsaki uporabi osnažiti ter dobro posušiti. Vstavljive ročne brizgalnice in brentačne brizgalne (vedro z vdolano brizgalno) moramo vsaj vsakega pol leta preizkusiti z vodo tako, da se prepričamo, če morda ventili niso zamašeni ter so tesnila še uporabna. Tudi pri teh napravah moramo gumijasto ali konopljeno cev dobro izprati in osušiti. Vedra in posode, kjer moramo imeti vedno pripravljeno vodo, je treba sem in tja umiti in zamenjati vodo. Posebno pa moramo skrbeti pozimi, da voda v posodah ne zamrzne.

Pri ročnih gasilnih aparatih (Minimax, Caire, Tatra i. dr.) moramo predvsem paziti, da iztočna šoba ni zamašena, prav tako pa moramo gledati, da je priprava vedno polna ter da temperatura prostora, kjer je aparat shranjen, ne pade nižje kot je za dotično polnitev ali izdelek predpisano. Obenem pa moramo skrbeti, da so osebe, ki bi jim bila ob požaru poverjena uporaba takega gasilnega aparata, zanesljivo dobro poučene o predpisih, kako je treba rokovati z aparatom. V dveh ali treh nejasnostih, naj se vsakdo informira pri tiskarji, ki mu je pripravo prodala ter mu bo tudi rada dala vse potrebne nasvete.

Upoštevanje teh načelnih navodil bo preprečilo nepotrebne stroške in omogočilo, da bo priprava, kadar bo treba, res zanesljivo delovala.

JAJCA

Trgovina olja, Medić Franjo
lakov in barv
obvešča vse, ki so pri niem kupili letos spomladi vodotopno steklo in vložili jajca, ki so se že ali pa se še bodo pokvarila, da prinesejo takoj, najpozneje pa do 15. avgusta t. l. vsa jajca, ki so jih vložili v to vodotopno steklo, da vam vsaj delno povrne škodo za pokvarjena jajca. Po 15. avgustu pa trgovina ne bo več sprejemala pokvarjenih jajc in ne bo več plačevala odškodnine.

1 Prva obletnica za pokojnega prof. dr. Franceta Trdana bo v sredo, 12. avgusta ob 9 v kapeli Zavetišta sv. Jožefa, Vidovdanska 9. K tej žalni slovesnosti vabimo vse prijatelje, znanec in bivše učence blagega pokojnika. — Prijatelji.

1 Sv. maša za rajne Moravčane bo v torek, 11. t. m. ob 17 v frančiškanski cerkvi.

1 Sv. maša za f. župn. upr. Jožefom Gehelejem bo v torek, 12. t. m. ob 8 v stolnici pri glavnem oltarju.

1 Sv. maša zadušnica za pokojnega Janeza Mavhla bo v četrtek, 13. t. m. ob 8 v Križankah (72).

1 Maša zadušnica za pok. dr. Franc Ježem bo dne 11. avgusta 1942 ob 7 jutraj v cerkvi sv. Jožefa.

1 Sprejemni izpiti za I. razred gimnazije. Vpis v tečaje, kjer poučujejo gimnazijski profesorji vse predmete trikrat po dve uri na teden. Učnina nizka. Pri rednem posejanju in vestnem sodelovanju uspeh zajamčen. Ne odlašajte, vpišite se takoj na poljski gimnazij, zdaj Lichtenturnov zavod, dnevno od 8 do 12.

1 Popravni izpiti. Strokovni pouk za vse srednješolce. V posebnih tečajih proučujejo profesorji vsak predmet trikrat po dve uri na teden. Učnina nizka. Pri rednem posejanju in vestnem sodelovanju uspeh zajamčen. Ne odlašajte, vpišite se takoj na poljski gimnazij, zdaj Lichtenturnov zavod, dnevno od 8 do 12.

1 Urnik normalne oddaje plina je po odredbi Vis. komisariata spremenjen tako, da bo ob delavnikih imel plin normalni pritisk od 7 do 12.30 ter po enournem presledku spet od 13.30 do 16 popoldne in od 18.30 do 20.30 zvečer. Ob nedeljah in praznikih je po normalna oddaja plina omejena na čas od 7 do 9 ter od 10.30 do 13.30 in od 18.30 do 20.30 zvečer. Stranke opozarjamo na ta novi urnik in jih prosimo naj o tem pouče vse člane svojih družin. Zelo pogosto se namreč dogaja, da stranke kličejo plinarne, češ, da je plin pokvarjen, da ne gori, da je potrebno popravilo, ker so pač poskušale rabiti plin ob času zapore. Zato nastanejo nepotrebna pota uslužbencev plinarne, zato bodo pa morala biti v bodoče v takih primerih taka nepotrebna pota zaračunana.

1 Živilski trg po nedelji. Deževje v preteklem tednu je povzročilo, da so gobe začele naglo rasti in jih je ponekod na izobilje. Pozna se sedaj to nekoliko tudi na trgu, kajti v ponedeljek je bilo nekaj prodajalk, ki so ponujale gospodinjam lisčke, izbrane in lepe. Neka ženica v spremstvu starejšega možkega prinaša že skoraj vsak dan tja na semeniški vogal gobe, ki jih prodaja po

4 lire liter. Zatrjuje, da so to šampijoni, pač pa so te gobe podobne šampijonom. Gospodinje jih še kaj rade kupujejo. Takih gob je bilo v ponedeljek precej na izbiro. Prihaja čas za domača jabolka, domače hruške in slive. V ponedeljek je neka okoličanka, doma iz sostrske okolice, prodajala na trgu domače slive po 5 lir kg. Napredaj so bili poleg uvoženih tudi domači paradizniki po 2.70 lir kg. Zanimivo je, da so se gospodinje začele zelo zanimati za sušenje razne zelenjave in kupujejo v velikih množinah na trgu razno zelenjadno perje. Tako je neka gospodinja naročila od neke pridelovalke zelenjave kar celo kopico perja od zelene in peteršilja. Ljudje prinašajo na trg še neko zanimivost. Znano je, da domači zajci zelo radi zobjejo mlado trtno perje z vejicami. In trtne vejice sedaj na trgu gospodinje kaj rade kupujejo, druge pa ga jemljejo za okrasje.

1 Za snago po ulicah. Ciniteljem, ki jim je skrbeti za snago po ljubljanskih mestnih ulicah, je že od nekdaj delalo velike preglavice vprašanje, kako odvaditi občinstvo, ki se vozi s cestno želznico, da bi ne metalo porabljenih vozovnic na ceste in ulice. V novejšem času so ob izhodih na vozovih videti neke odprtine, kamor naj bi potujoče občinstvo metalo porabljene vozovnice, da ne bodo ceste in ulice smetne. Teh odprtini pa se občinstvo, kakor je videti, poslužuje le deloma, zakaj še vedno je videti vse polno listkov po ulicah. — Kako vse drugače se da to vprašanje praktično in temeljito rešiti, o tem poroča revija »Svetovna štednja« iz št. 6-7 iz Brna to-le: »Da bi se prebivalci mesta Brna odvadili metati porabljene vozovnice cestne železnice na ulice, je železniška uprava sporazumno z onodno hranilnico sklenila, da vsakdo, ki odda določeno količino porabljenih vozovnic, dobi enomesečno brezplačno vozovnico za eno progo, čenem pa se mu izroči še vložna knjižica tamonje hranilnice s primerno hranilno vlogo.« Ali bi ne bilo izvedljivo to tudi pri nas?

1 Dario Niccodemi: »Učiteljica«. Komedija v treh dejanjih, ki se godijo v podeželskem okolju.

Kaj je novega pri naših sosedih?

Iz Gorizije

Oblak se je utrgal. Zadnji ponedeljek se je okrog osmih zvečer nad okolico Cormonsa utrgal oblak. Med silovitno viхро in strašnim nalivom je nenadoma začela razbijati toča. Oklestila je sadovnjake, polja in vinograde. Precej sta trpeli turščica in trta. Nevihta je ponekod poškodovala tudi mnogo dimnikov in razkrila več streh. V Cormonsu samem so se zaradi naplave zamašili cestni kanali in je voda udrila v kleti in pritlična stanovanja.

Pričetek louske sezone. Kakor je razglasila prefektura, se v nedeljo, 23. avgusta v naši pokrajini odpre letošnji lov. Od tega dne naprej se za dobo 1942—1943 sme streljati divjačina in ptiči, v kolikor dovoljuje zakon.

1400 stotov drv zaplenjenih. Po nalogu prefektуре je oblastvo zaplenilo 1000 stotov drv družbi »Italstrade« iz Milana, ki ima svoje skladišče na Rechi pri Cirenini, 300 stotov trvdki Al. Novak in 108 stotov trvdki Ivan Drole iz Piedimelza. Drva so bila zaplenjena, ker se imenovane trvdke niso držale veljavnih predpisov. Drva so bila nakazana »Pokrajinski trgovski zvezje in bodo naprodaj civilnemu prebivalstvu za domače potrebe.

Z Gorenjskega

Trgovske izložbe v Kranju bodo ob nedeljah odprte. Doslej je bila navada, da so trgovci svoje izložbe ob nedeljah zaprli. Trgovinski gospodarski odesk je sedaj izposloval, da ostanejo trgovske izložbe ob nedeljah odprte. Vsekakor bo mestna slika bolj poživljena z vedno okusno opremljenimi izložbami, kakor pa z zaprtimi.

Poljska zaposlitev dijakov. Tudi v Škofjo Loko so prišli dijaki in dijakinje na počitniško zaposlitev. Sprejel jih je vodja krajevne skupine Bodner. Dijaki bodo dva meseca pomagali pri delu.

Veteran iz Bosne. V Dolu pri Ljubljani so ustanovili skupino vojakov bivše avstrijske armade, ki šteje že 53 članov. Med njimi je tudi vojni invalid, ki se je leta 1878. udeležil okupacije Bosne in Hercegovine, 85 letni Ivan Zajc. V Bosni ga je zadela krogla v koleno. Kljub visoki starosti je še vedno popolnoma zdrav in ga zaradi dobrega spomina nazivajo »živi koledar«.

S Spodnjega Stajerskega

Umrli je v Mariboru 72 letna zasebnica Marija Tunič. V Spodnji Sv. Kunigoti je v visoki starosti 86 let umrla vdova po nadučitelju Alojzija Roškar. V St. Ožbaltu pri Mariboru je umrla v starosti 56 let zasebnica Antonija Hojnik. V Ptujju je umrla zasebnica Ivana Raštajgar.

Zastrupljen je krvi. V nekem mariborskem industrijskem podjetju zaposlena uradnica Ivana Fric, stara 29 let, se ni zmenila za majhno rano na nogi. Rana se ji je prisadila in nastalo je hudo zastrupljenje krvi. Prepeljati so jo morali v mariborsko bolnišnico, kjer se zdravniki trudijo, da bi ji rešili življenje.

Z drevesa je padla. V Spodnjem Bregu pri Ptujju je padla s sadnega drevesa 16 letna Silvana Niklas in si dvakrat zlomila medenico.

Obsojen ubijalec. 41 letni Albin Zmrzlak iz Toplice, okraj Trbovlje, je 15. aprila z nožem zaklal svojo ljubico. Po zločinu je zbežal, pa so ga orožniki kmalu prijel. Kazenski oddelek pri poveljniku varnostne policije na Spodnjem Stajerskem je predlagal za Zmrzlake smrtno kazen, šef civilne uprave pa je smrtno kazen spremenil v ječo 15 let.

Iz Hrvaške

Zveza Zagreba s hrvatskim Zagorjem. Gradi se nova cesta Sesveti—Kašja—Marija Bistrička, ki bo najkrajša potna zveza med Bistrico in Zagrebom ter najlepša cesta po hrvatskem Zagorju.

Mednarodna razstava izumov v Zagrebu. Ze leta 1933. se je v Zagrebu ustanovilo društvo hrvatskih izumiteljev, ki so izumili mnogo novih iznajdb na vseh področjih človeškega udejstvovanja. To društvo je ustanovilo tudi odesk tujih inozemskih iznajdb ter bo priredilo v kratkem času v Zagrebu razstavo domačih hrvatskih ter novih inozemskih izumov. Razstava bo gotovo zelo zanimiva ter bo gotovo nudila mnogo pobud za nov vzpon iznajditeljskega duha pri Hrvatih.

Nova naredba o službeni dobi. Poglavljen je izdal novo naredbo o računanju službenih let, ki velja predvsem za tiste, ki so bili v prejšnji državi predčasno upokojeni. Vsi državni in samoupravni uradniki, ki so bili predčasno upokojeni, imajo pravico na penzijo, kakor da so ves čas, kar so bili upokojeni, preživeli v aktivni službi. Prav tako tudi potomcem tistih predčasnih upokojencev, ki so umrli, pripada penzija, kakor da so do dneva smrti

Delo elika usodo podeželske učiteljice, ki vsa živi v hrepenenju za svojim otrokom, ki ga končno najde med svojimi učenkami. Predstava bo v Drami v torek, 11. t. m. ob 17.30. Cene od 10 lir navzdol.

Naznanila

GLEDALISCE. Drama: Torek, 11. avgusta ob 17.30: »Učiteljica«, Izven. Cene od 10 lir navzdol. — Sreda, 12. avgusta ob 17.30: »Kralj na Betanovci«, Izven. Cene od 10 lir navzdol. — Sobota, 13. avgusta ob 17: »Kovarstvo in ljubezen«, Izven. Cene od 10 lir navzdol. — Nedelja, 16. avgusta ob 17.30: »Učiteljica«, Izven. Cene od 10 lir navzdol. — Ponedeljek, 17. avgusta: Zaprt.

RADIO. Torek, 11. avgusta: 7.30 Pisana glasba. 8 Napoved časa. Poročila v italijanski — 12.20 Reproductura glasba — 12.30 Poročila v slovenski — 12.45 Trio Emona — 13 Napoved časa. Poročila v italijanski — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Obo-roženih Sil v slovenski — 13.20 Operetno glasbo vodi dirigent Petralia — 14 Poročila v italijanski — 14.15 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šiljanec, sodelujeta sopranistka Dragica Škok in tenorist Janez Lipušček. Operetna glasba — 14.45 Poročila v slovenski — 17.15 Koncert pianista Marijana Lipovška — 17.40 Koncert sopranistke Ksenije Kušej — 19.30 Poročila v slovenski — 19.45 Lahka glasba — 20 Napoved časa. Poročila v italijanski — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenski — 20.45 Prenos iz Romunije — 21.30 Orgelski koncert Pavla Raničaja iz cerkve sv. Petra v Ljubljani — 21.50 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šiljanec — operna glasba — 22.30 Novi orkester, vodi dirigent Frazna, 22.45 Poročila v italijanski.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarnе: Dr. G. Piccoli, Bleiweisova cesta 6; mr. Hočvar, Celovška cesta 62; mr. Gartus, Moste — Zaloška cesta 47.

500 lir nagrade

dobi, kdor prvi izsledil storilca ali kozo mlekarico, ki je bila odpeljana dne 10. t. m. okoli 11 do 12 dopoldne iz vogala Vošnjakove in Kralja Viktorija Emanuela (preje Bleiweisove) ulice. — Koza je bela s črnimi progami, brez rog. Odpeljal jo je mlad visok fantič obložen v belo obleko, v smeri proti prelazu na Bleiweisovi cesti (preje Tyrševi cesti). — Naslov se zve v upravi lista.

Iz Srbije

Zapečateni kotli za žganjkuho. Srbski finančni minister je odredil, naj se zapečatijo kotli za kuhanje žganja v Banatu. Ta odlok je bil potreben, in naj bi preprečil kuho žganja iz žita.

Najvišja dovoljena cena za staro opeko. Srbski komisar za cene je določil najvišjo ceno za staro opeko 900 dinarjev za 1000 opek.

Dolgin - Debeluh - Ostrogled

Risbe ROM — Besedilo po K. J. ERBENU

71.

IZ BISERA VSTANE DEKLICA, KO JO CAROVNIK VIDI, SE MU Z GLASNIM TRESKOM RAZPOČI DRUGI OBROČ KROG PASU.

72.

JEZNO ZAMRMRA IN ODPELJE KRALJICNO S SEBOJ.

Sonce in zima v letih 1942-1943

Novi cikli

Lanska zima 1941-1942 je bila zgodnja ter izredno ostra. Kot tako smo jo tudi napovedovali v svojem članku v »Slovenec« od 21. junija 1941.

Svojo napoved smo opirali na desetletna opazovanja sonca, in na gotove pojave na soncu, ki se v zakonitem redu pojavljajo ter imajo vzročno zvezo z atmosferskimi spremembami na zemlji.

Sonce je ogromna žareča plinasta obla, katere ekvatorialni premer je 1.391.000 km. Ta ogromna obla se zasuje enkrat okoli svoje osi v 25,16 dneh. Vključ tako navidezno počasnemu vrtenju okoli svoje osi, pa vendar brzi ena točka na sončnem ekvatorju s hitrostjo 2005 metrov na sekundo.

V notranjosti sonca nastajajo, zlasti v dobi splošne sončne aktivnosti, silne eksplozije in erupcije ter strujajo ogromne struje (ritmi) v redovitih časovnih razdobjih. Sonce deluje tako, kakor eno organsko dualistično telo. To dvojnost redovitih struj (ritmov), smo že v posebni knjižici (Die Rhythmen... 1938) dokazali in pojasnili. Sončne pege pa so le sekundarni pojav, kot vzročna posledica vseh silnih sprememb v notranjosti sonca.

Doba, v kateri sonce več ali manj aktivno deluje, je takozv. 11letna maksimalna perioda. Navidezno relativno sonce miruje v začetku te 11letne periode (glej diagram pri A), tedaj je sonce tedne, celo mesece brez peg. Nenadoma aktivnost poži ter narašča do maksima pri M. Večja ali manjša aktivnost se izraža v več ali manj številnih pegah. Od M do B pa aktivnost polagoma pojenjuje dokler ne doseže zopet »veliki minimum« B, ko sonce tedne, celo mesece navidezno miruje t. j. stanje brez peg. Po velikem minimumu B pa se prične zopet prihajati nova »11letna maksimalna perioda«. Veliki minimum A je bil v letu 1930—1931, prihodnji pri B so leta 1943—1944.

V dobi med obema vel. minimi A in B ko je sonce splošno več ali manj aktivno ter ima več ali manj peg, se nenadoma pojavi stanje brez vsakih peg. To izredno stanje v dobi splošne aktivnosti, ko je sonce za dobo 1 do nekoliko dni brez peg, smo imenovali t-subminimum (totalni subminimum).

T-subminimi so pojavljajo v zakonitih razdobjih in na določenem površinskem območju sonca (heliogr. dolžina). T-subminimi se pojavljajo v serijah.

Posamezne serije t-subminimov nam kaže tablica in diagram, ter so označene z a—m in njih časovno razdobje in sorazmerni faktor.

V vsaki seriji se t-subminimum lahko večkrat, vsled rotacije sonca, ponovi. Večkrat pa se v isti seriji razvije, na nasprotni strani sončne oble — nasproti prvotnemu t-subminimu, še »proti t-subminimu«, ki se tudi včasih zaradi rotacije sonca ponovi. Serije t-subminimov se pred maksimumom M, v razdobju med A in M pojavljajo v časovno sorazmerno rastočih razdobjih ter so maloštevilne. Po maksimumu pa se serije pojavljajo (M—B) v skrajšujočih razdobjih, toda številnejše. Čim bližje je serija velikemu minimumu B, tem več t-subminimov je v isti seriji.

Sonce izžareva razven svetlobnih žarkov, tudi elektromagnetne in druge žarke. V dobi splošne sončne aktivnosti je to izžarjevanje večje kot ob času neaktivnosti. Ako tedaj v dobi splošne aktivnosti med A in B, sonce deloma nenadoma postane neaktivno, to je ko se pojavi t-subminimum, je splošno sončno izžarjevanje raznovrstnih žarkov, več ali manj drugačno v jakosti. Ta nenadna izprememba izžarjevanja v jakosti, množini raznovrstnih žarkov, vpliva na zemeljsko ozračje ter ruši ravnovesje v ozračju. Ako se pojavi nenadno t-subminimum, se polagoma v 8—10 dneh razvije v zemeljskem ozračju stanje visokih toplotnih razlik, ki so svojske vsakokratnemu letnemu času, v katerem se je t-subminimum pojavil. Sončni svetlobni žarki se širijo s hitrostjo 299774 km na sekundo, pri tem ko se drugovrstni žarki širijo iz sonca s hitrostjo 40000 km na sekundo, tedaj ca. 7,5 krat počasneje.

Zaradi teh pojavov t-subminimov v lanskem zimskem 1941/42, se je pojavil v severnih predelih zemlje silen mraz, istočasno pa v južnih predelih, izredna vročina. Tudi pomladanski meseci 1942 so kazali velike toplotne razlike.

Za lansko zimo je bila kritična »serija g« (glej diagram), ta se je pojavila dne 7. 11. 1941. Naslednji t-subminimi so se pojavili v seriji g: dne 7. 11. 1941, ki je trajal 1 dan, dne 26. 1. 1942, ki je trajal 3 dni, in »proti t-subminimu«: dne 20. 12. 1941, ki je trajal 2 dni, dne 9. 3. 1942, ki je trajal 4 dni.

T-subminimi so se tedaj ponavljali v ca. mesečnih oziroma 14dnevni razdobjih. Na ta način si lahko razlagamo takozvane »mrzle in toplotne vaje«.

Naslednja serija h se je pričela dne 28. 5. 1942, ter traja še danes. T-subminimi so bili do danes sledeči:

dne 28. 5. 1942, ki je trajal 9 dni,
dne 28. 6. 1942, ki je trajal 4 dni, in »proti t-subminimu«:

dne 12. 6. 1942, ki je trajal 4 dni ter
dne 14. 7. 1942 ki je trajal 14 dni!!

Tudi v tej seriji h so bili isti pojavi, izredna vročina, hladna jutra, v južnih krajih, kjer je sedaj zima, pa nenavaden mraz.

Do danes so se v tekoči maksimalni periodi že pojavile naslednje serije: pred maksimumom M so bile serije a, b, c, po maksimumu pa d, e, f, g in h. Ostanek serij i—m se pojavi še do konca tekoče periode B, veliki minimum.

Iz dosedanjih gorenjih navedb smo videli, da so v tekoči maks. periodi, aktivne, pred maksimumom M 3 serije, po maksimumu pa 10 serij. To dejstvo nam odkriva izredno važno novo zakonitost v sončni aktivnosti. Marsikatero tajno v sončni delavnosti, si s to zakonitostjo lahko razložimo in pojasnimo.

Tu vlada neka zakonitost v sorazmernem številu 2:3:5, preiščimo razdobja serij. Razdobje med b in c = razdobju c—d + d—e ali = 2 serijam, razdobje med a in b = razdobju e—f + f—g + g—h ali = 3 serijam, razdobje med A in a = razdobju h—i + i—j + j—k + k—l + l—m ali 5 serijam.

To sorazmerje je isto tudi, ki se pojavlja v 11letni maksimalni periodi v raznih superperiodah. Ako pogledamo tablico in diagram, zlasti razdobja in sorazmerne faktorje, uvidi lahko vsak strokovnjak, da je možno izračunati, kdaj se bo kaka serija pojavila. Ako v eni maksimalni periodi, v začetku te periode, opazujemo vsaj serijo a in b, tedaj lahko z gotovostjo sklepamo in izračunamo: koliko časa bo trajala maksimalna perioda, kdaj se bo pojavil maksimum M, kdaj veliki minimum B in razne ostale serije, ter v katerih letnih časih se bodo pojavljali t-subminimi in slednjič, kakšno splošno vreme bo prevladovalo.

V dobah velikih minimov A in B, ob času dolgotrajnih t-subminimov ter v dobah pred maksimumom M, ko so pojavi serij t-subminimov zelo redki, tedaj prevladuje istovrstno splošno vreme: dolgotrajna suša, ali deževje, vročina ali mraz, ki odgovarja vsakokratnemu letnemu času. V dobah pa, ko so serije t-subminimov pogoste ter t-subminimi kratkotrajni in se razdobja t-subminimov hitro menjujejo, tedaj se pojavljajo izredne toplotne razlike: izreden mraz ali vročina, istovrstno vreme nima trajnega značaja. Ker bo tekoča maksimalna perioda končana koncem leta 1943 (glej diagram), ko se bo pojavil veliki minimum B, bo leto 1944 v času velikega minima povsem podobno letu 1931, ob času velikega minima A.

Kakšen upliv pa imajo dolgotrajna istovrstna splošna vremena, ali pa kratkotrajna splošna vremena z menjajočimi toplotami, na rast in poljedelstvo, ve to vsak poljedelec.

Prihodnje serije i, j in k (glej diagram) se bodo pojavile v zimski dobi 1942/1943 in sicer »i« v jeseni 1942, »j« v sredi zime in »k« spomladi 1943.

Tak pojav je izreden, ki se v stoletjih redko primeri. Iz diagrama že je razvidno tudi, kdaj se serije pojavljajo, da je to odvisno od datuma, kdaj je pričelo sonce v novi maksimalni periodi, zopet aktivno delovati, t. j. kateri datum je pri A.

Ob času serij i, j, k se bodo pojavile toplotne razlike podobno kot lansko zimo, toda zaradi številnejših serij (3) bodo razdobja v spremembah krajša. Ker pa sončna aktivnost hitro pada, in smo takorekoč tik pred velikim minimumom, bo že opaziti tendenco splošnega vremena minimalnega tipa. Zadnje serije l in m se bodo že »zile« v veliki minimum B. Poletje, jesen in zima 1943 bo že veliko-minimalnega značaja, ko prevladuje splošno vreme, dolgotrajnega istovrstnega vremena.

Do sedaj je bilo znanostno znano, da se takozvana »11letna maksimalna perioda« pojavlja povprečno vsakih 11 let, in da so nekatere periode različno dolge 7—17 let. To se je ugotavljalo samo po času, kdaj se je pojavil maksimum M, to je, kdaj je bilo po velikosti in številu največ peg. Takšno ugotavljanje pa je samo približno, kajti kakor smo že omenili, so pojavi peg samo sekundarnega značaja sončne aktivnosti v notranjosti sonca.

V periodah 7—17 let pa tiči zopet ona tajnstenava zakonitost, ki smo jo že omenili, namreč zakonitost sorazmerja 2:3:5!!!

Večdesetletna opazovanja in meritve pojavov na soncu, so nam odkrili novo zakonitost, da serije t-subminimov »potujejo« po sončni obli v smeri od zapada proti vzhodu. To se pravi, vsaka nova serija se pojavi vzhodneje od predidajoče serije. Pojav »sile«, ki povzroča serije t-subminimov, potuje v nasprotni smeri (vztrajnostni moment), kakor se suče sonce okoli svoje osi.

Dnevni povprečni premik serij, v tekoči maksimalni periodi in v prejšnji, znaša 0,30266 heliogr. dolžinskih stopinj. Premik serij pred maksimumom M, pa je za samo 0,01018 heliogr. dolžinskih stopinj višji kot po maksimumu M, in to radi večje aktivnosti. Povprečna hitrost premika serij znaša tedaj 43,5 metrov na sekundo.

Serije rabijo, da potujejo enkrat okoli sončne oble (360°) točno 1193 dni ali 3 leta 98 dni oziroma 3,268 let. To obhodno dobo, enkratno potovanje serij okoli sončne oble v 3,268 letih bomo imenovali t-subminimalni ciklus ali enkratni t-s ciklus.

Osnovna zakonitost v raznih superperiodah, serijah ter v aktivnosti sonca, se izraža v sorazmerju 2:3:5. Poglejmo, kako se to razmerje izraža v maksimalnih periodah (7—17 let) glede na enkratni t-s ciklus 3,268 let.

2. t-s ciklus = 6,536 let = maksimalna perioda dveh ciklov,

3. t-s ciklus = 9,804 let = maksimalna perioda treh ciklov,

5. t-s ciklus = 16,340 let = maksimalna perioda petih ciklov.

Ako seštejemo vse tri nove cikle, dobimo veliko maksimalno periodo desetih t-s ciklov = 32,68 let.

Povprečna maksimalna perioda sončne aktivnosti je tedaj

$$\frac{31,68}{3} = 10,893 \text{ let.}$$

Oglejmo si kako delujejo in kakšen je vpliv maksimalnih period dveh, treh in petih ciklov.

Leta 1610 je Galileo Galilei prvi opazoval sonce z daljnogledom (Galilejevim), odkril je sončne pege. Samo kakih 250 let astronomi opazujejo sonce redno, za preje pa smo navezani na zgodovino. Sončno aktivnost pa nam tudi samo sonce zapisuje v knjigo narave. Prerez debel dreves ima »letne rasti«, ki nam kažejo vsakoletni prirastek. V zelo starih drevesih čitamo lahko svo zgodovino aktivnosti sonca, kakšne so bile maksimalne periode, kdaj so bili maksimi in minimi.

Kakšne so tedaj maksimalne periode različnih ciklov?

Maksimalna perioda dveh ciklov: 6,536 let.

V dobi te periode je sončna aktivnost splošno slaba, prevladujejo minimi, serije t-subminimov so maloštevilne. Pred maksimumom M se pojavi ena serija, po maksimumu dve, sorazmerje 1:2. Prevladujejo dolgotrajna istovrstna splošna vremena (Witterung).

Perioda dveh ciklov se pojavlja pred in po seriji močnejših period. Zaradi svoje splošne nizke aktivnosti ima perioda značaj sekularnega velikega minima. Zgodovina nam sprčuje o dobah »7 suhih let«.

Maksimalna perioda treh ciklov: 9,804 let.

Sončna aktivnost v tej periodi je več ali manj močna. Sedanja perioda treh ciklov je izred-

no aktivna. Pojavljajo se številne serije, pred maksimumom 3 po maksimumu 10, razmerje 3:10. Prejšnja perioda z maksimumom 1928, je bila manj aktivna, pred maksimumom so se pojavile samo dve seriji, po maksimumu pa 5, tedaj je bilo sorazmerje 2:5.

Splošna vremena so menjajočega značaja, ob redkih serijah pa dolgotrajna. Za poljedelstvo je v splošnem ugodna perioda, odvisno pa kdaj se pojavljajo serije t-subminimov, ki označujejo menjajočo aktivnost.

Maksimalna perioda petih ciklov: 16,340 let.

V tej periodi dosega sonce najvišjo aktivnost. Pojavljajo se številne serije t-subminimov, najnižje sorazmerje je 5:15. Nastajajo velike toplotne razlike. Splošna vremena so menjajočega tipa, zato za poljedelstvo ugodna.

V tej periodi se lahko pojavijo izredne, vidne spremembe na soncu.

Poglejmo kaj nam zgodovina astronomije pripoveduje o tem.

»Leta 536 po Kr. je bila sončna svetloba skozi 14 mesecev znatno zmanjšana.

Leta 626. je bilo sonce 8 mesecev do polovice temno.

Leta 1547. je sonce tako močno počrnelo, da so se videle zvezde pri belem dnevu cele 3 dni.

To nam dokazuje, da sončna aktivnost v več stoletnih razdobjih, v aktivnosti silno naraste, pojavijo se ogromne pege, oziroma del sončnega površja potemni. Fotosfera se razredči in granulacija se silno pomnoži tako, da je večji del sončne površine temnejši od ostale fotosfere. Tudi jedra (umbra) sončnih peg so v nasprotju fotosferni svetlobi, navidezno temna, čeravno izžarevajo še znatno svetlobo.

Obstoja tedaj sekularna maksimalna sončna perioda. Od sekularnega velikega minima (perioda 2 ciklov) aktivnost sonca v valovih narašča do sekularnega maksima, nakar zopet pada do minimuma v valovih (ritmih). Po dosedanjih dognanjih lahko pričakujemo naši znanstvi, da bo sonce v svojem sekularnem maksimumu zopet delno počrnelo okoli leta 2470 po Kr. Sekularna maksimalna perioda traja potemtakem ca. 28—30 velikih ciklov.

Tako nam narava sama razkriva svoje tajne.

Priv. astro-observatorij za opazovanje sonca v Ljubljani.

Ivan Tomec

Tipi ruskih vojni ujetnikov, ki so jih ujele italijanske čete na vzhodni fronti.

Veletok Sv. Lavrencija

Največja suhozemska vodna pot

Na kanadsko-ameriški meji tvorijo Niagarski slapovi zvezo med Erijskim in Ontarijskim jezerom in odtod se pretaka neizmerni veletok Sv. Lavrencija mimo Montreala in Quebeca in se valj dalje po dolgi strugi do Zaliva Sv. Lavrencija, ki ga na severu obdaja Kanada, na vzhodu Nova Fundlandija, na jugu Miquelone Saint Pierre in Nova Skotska, na zahodu pa Novi Brunšvik. Dva morska preliva spajata ta zaliv z Atlantskim morjem in sicer na severu preliv Belle Ilse med Novo Fundlandsko in Labradorjem, na jugu pa Cabotski preliv, med Novo Fundlandsko in Novo Skotsko.

Veletok Sv. Lavrencija je najbolj prometna suhozemska vodna cesta na svetu. Takoj ob izhodu iz Ontarijskega jezera se razširi v jezero, ki je dolgo 60 km in široko 12 km in ki vsebuje okrog 1700 majhnih otokov. Nato se veletok zoži na široko 4 km in ima pod mestom Ogdenburgom čez 12 km dolge brzice, ki se jim kasneje pridružijo 15 km dolgi slapovi pri Long-Saultu. Na montrealški ravnini je Lavrencijeva reka že tako široka, da morejo velikanski oceanski parniki pripluti po njej prav do Montreala. Pri Quebecu obliva ta reka otok Orleans, ki je dolg 33 km in širok 8 km. Kmalu naraste veletokova širina na 16 km, nato na 25 km in malo pred izlivom v Zaliv Sv. Lavrencija sta oba bregova za 150 km vsakebi.

Že več let delujejo Američani na to, da bi prelive v zgornjem teku veletoka tako preuredili, da bi mogli pluti oceanske ladje prav v notranja pristanišča Združenih ameriških držav. Zaradi zemljepisnih vzrokov se ta veletok tudi ob spodnjem toku imenuje »reka«, toda ondodni prebivalci ga ondi nazivajo »morje«. Ti prebivalci ob reki Sv. Lavrencija so potomci prvih francoskih priseljencev iz Normandije. Še zdaj so napol pomorščaki, dasi ko medtem že zdavnaj postali farmarji. Potopiseec Colin Ross, ki že 30 let roma po raznih delih sveta, je v eni svojih knjig opisal tudi vise z vožnje po veletoku Sv. Lavrencija. Pravi, da je to reka, široka kot morje, ki vsebuje več čerj in globin kot jih je v katerem koli morju sveta. Ta veletok pa ni samo morje,

ki je zabredlo v suho zemljo, marveč je v pravem pomenu besede vodna cesta, ki je zaradi nje Montreal eden prvih in največjih pristanišč, dasi leži 1500 km daleč od morja.

Res je pa, da 4 do 5 mesecev v letu ni moči z ladjami pluti po tem veletoku, ker je pokrit z debelim ledom.

Čim bolj se voziš po reki Sv. Lavrencija navzgor, tem bolj so pogoste vasi francosko-kanadskih kmetov, dokler ni slednjič vse le še ena sama vas, tako da je reka kakor cesta, ki stoji ob njej na vsaki strani strnjene vrste hiš, dasi do Quebeca, to je na 1200 km dolgi poti, ni nobenega mesta.

Od Quebeca dalje je prvi železniški most čez reko Sv. Lavrencija, ki je z njim v zvezi huda nesreča. Most sestoji iz dveh, daleč ven molečih polovic loka, med njima pa visi srednji del. Ta srednji del 2700 m dolgega mostu je kmalu po izgotovitvi te mogočne zgradbe zgrmel v reko, vprav takrat, ko je bil vlak na njem. Tedaj je utonilo dve sto ljudi.

Poletna univerza

V Budimpešti je te dni odprl ministrski predsednik Kallay posebno poletno univerzo v Debrečinu. Pri tem je imel predavanje o »Evropi in madžarstvu«.

Svatje vpreženi v avto

Prebivalci ribiškega pristanišča Svolvaerja na Lofotih so bili nedavno priča prav nenavadne vojne poroke. Ko se je hotel mladi par peljati v cerkev, ni bilo poročne kočije od nikoder. Zaman so iskali okoli kako drugo vozilo. Slednjič so svatje v neki garaži našli avto. Ker so bili brez bencina, motor ni mogel delovati, zato so uporabili kot gonilno silo svoje — mišice. Svatje so se vpregli v avto. S pomočjo »mišičastega« motorja so svatje peljali poročni par v cerkev. Ribiči so seveda z veseljem vzklikanjem spremljali svate do cerkve.

517 mož letalonosilke se je ponesrečilo

Angleška admiraliteta je sporočila, da se je v mesecu aprilu, ko so v Bengalskem zalivu potopili Japonci angleško letalonosilko »Hermes«, potopilo 286 mož posadke, 231 jih pa še pogrešajo, vendar so izgubljeni tudi ti.

Kralj britvic v konkurzu

Kralj britvic Gilette je po poročilu iz Los Angelesa v teh dneh napovedal konkurz. Dolžan je več ko 40.000 dolarjev, pa nima nobenih dohodkov, da bi mogel poplačati svoje dolgeve. Noče pa povedati, kam so šli tisti milijoni, ki mu jih je bil zapustil njegov oče.

T-subminima			
znak serije	datum pričetka serije	razdobje med serijami, dnevi	isto razdobje kot sorazmerni faktor
A. Veliki minimum			
—	31. 12. 1931	—	—
a	29. 6. 1933	546	3,—
b	29. 7. 1935	760	4,2
c	30. 11. 1937	855	4,7
M. Maksimum			
d	30. 3. 1939	485	2,7
e	4. 5. 1940	401	2,2
f	8. 4. 1941	394	1,8
g	7. 11. 1941	218	1,2
h	28. 5. 1942	202	1,12
i	...	...	?
j	...	...	?
k	...	...	?
l	...	...	?
m	...	...	?
B. Veliki minimum			

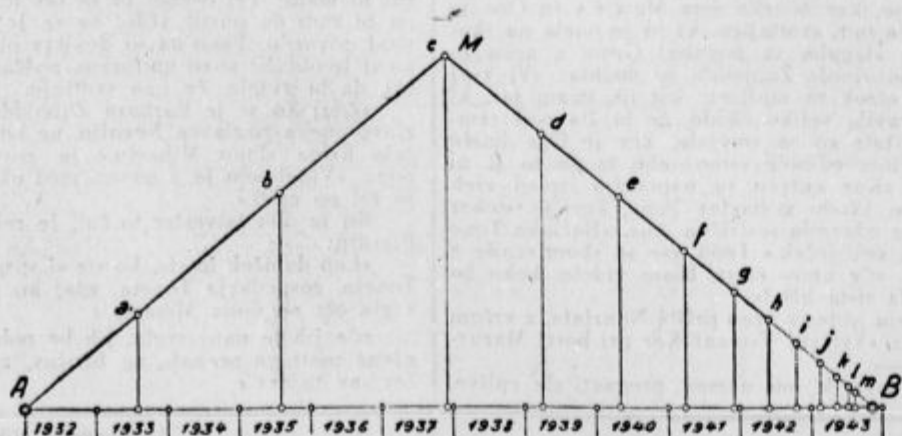

Diagram serij totalnih subminimov

359.

Serajnik ustavi Zaliko: »Stoj, Zalika! Ti si ravno tako moj otrok, kakor Mirko. Boljše je, da eden živi, kakor pa da sta oba mrtva.« Zalika pa mu odgovori: »Imate prav, oče. Kdo ve, če bi prizanesli Turki Mirku, tudi če bi imeli mene v rokah? Kdo nam je porok za to? Boljše je res, da vsaj eden živi, kakor pa da umrjeva oba, ne da bi rešila drugega.«

360.

»Ti ostaneš pri meni,« reče Serajnik. »Ne pustim te od sebe. Ako ubijejo Turki Mirka, imam še vsaj v tebi enega otroka, ki mi zatise oči na smrtni postelji. Za Mirkovo dušo pa molimo, da bi bila zveličana. V nebesih se zopet vidimo.« Po teh besedah se spusti na kolena in vsi okoli spremljajo molitev sivolasega očeta in lepo žene Zalike.

361.

A nenadoma se oglasi Almira in se vstopi med Serajnika in Zaliko: »Ako se obotavljate tedaj vi žrtvovati življenje za Mirka, storim to jaz! Pokazati hočem, da sem ljubila Mirka in ga še ljubim bolj kot njegova nevesta in žena. Nihče me ne zadrži več od mojega sklepa. Hočem se žrtvovati za tistega, kateremu sem poklonila svoje srce. Naj ima še Mirko moje — življenje!«

Sport

»Kakor ribe so urni v vodi«

pravijo ljudje in se čudijo plavalni spretnosti ljubljanske mladine

Letos je minulo 13 let, odkar so začeli na Slovenskem s sistematičnim poučevanjem novega plavalnega sloga crawl, L. 1929, je najela ljubljanska Ilirija nekega inozemskega strokovnjaka, ki je vzgojil prvo čredo izolanih plavalcev. Kopališče Ilirije je postalo žarišče slovenskega plavalnega športa. Mladina se je z veseljem oprijela sistematičnega vodnega športa. Že v prvem letu jih je bilo okrog 30, ki so se lahko ponašali s tem, da znajo plavati crawl.

Po vzgledu Ilirije so začeli tudi v drugih krajih, zlasti letoviških, graditi plavalne bazene po športnih predpisih. Nastopila je doba velikega razmaha, marsikje so prvič videli zanimivosti plavalnih tekem in ustanavljale so se nove podružnice ljubljanske plavalne podzveze. Za naš plavalni šport so prišli časi vzpona in poleta. Srečta okoliščina je hotela, da smo imeli okrog l. 1930. dva enakovredna plavalna kluba: »Primorje« in »Ilirijo«. Nedeljo za nedeljo so se vrstile v poletnih tednih mikavne plavalne tekme, ki so privabile na tisoče gledalcev.

Plavalni šport je postal modni šport. Naša dekleta in fantje so se že v prvem letu povzpeli med rekorde — in ko je Primorje, ki ni imelo kopališča, omagalo, so vabili v Ljubljano priznane inozemske plavalne klube. Plavalci iz Budimpešte, Grada in Dunaja so naleteli v Ljubljani vselej na ekipo, ki je presenečala. V waterpolu smo sicer zastajali, v plavanju in skokih v vodo pa se je razvila Ilirija v pičlih letih v tako močno trdnjavo, kakršne imajo samo po nekaterih evropskih središčih. Tudi zagoreli mojstri z morja, ki so se nam zdeli vse do leta 1930. nedosegljivi, so morali marsikdaj položiti orožje pred žilavimi ljubljanci.

Naš plavalni šport je dobil kmalu več pristašev kot jih je imel nogomet. Kako živahni so bili večeri na Iliriji, ko so bile pomembnejše nočne prireditve! Ljudje so se trgali za vstopnice, množice so navalele na blagajne, kdor je prišel prepozno, je moral ostati zunaj. Marsikdaj se je zgodilo, da je bilo za gledalce veliko premalo prostora. Na tribunah niste videli samo športnikov, ki so prišli zaradi senzacije; to niso bili laiki, pač pa strokovno podkovana publika. Vse rekorde so znali na pamet, o vsakem tekmovalcu so vedeli povedati, kako je treniral in kaj bo dosegel. Tudi njihove opazke o stilu in startu, o obratih in tekmovalni tehniki so razodevale, da so navdušeni pristaši povodnega športa.

V čem je bila tajna ilirijanskih uspehov? Tudi v drugih športih smo opazili požrtovalno prizadevanje, vendar se niso mogli povzpeli do tolikšne popularnosti in do mednarodnih znamk. Vodstvo naših plavalcev je imelo vsekakor srečnejšo roko: organiziralo je plavalne tečaje za mladino. Sto in sto otrok se je navadilo crawla že v tistih letih, ki so za športni uspeh najvažnejša.

Če ste prišli ob vročih dneh okrog 11 na kopališče, ste videli tam pravo tovarno mladih plavalcev. Sedemletni malčki, pa vse do 14 letnih dekličev in fantičev, velika čreda živahne mladine se je zbirala krog postavnih vadičeljev in vadičeljic, ki so imeli svojo šolo. Velik živ-zav je bil to, podjetno poučevanje, skakanje v vodo, vaje s poedinci in vaje v skupinah. Otroci so se učili breati z nogami, veslati z rokami, izdihavati pod vodo in vsega tistega, kar je v metodiki plavanja priporočljivo, starši pa so se zurali ob robu bazena in bdeli nad napredkom svojih dragih otrok.

Ob zaključku plavalne šole so imeli otroci svoje tekme. To je bil neke vrste športni krs mlade plavalne generacije. Najuspešnejše so sprejeli med plavalni naraščaj in iz teh so se razvili v nekaj letih plavalci velikega kova. Tako je raslo število podjetnih tekmovalcev, vzporedno pa številu tistih, ki so se začeli zanimati za prireditve na Iliriji. Srečno roko so imeli ljudje, ki so postavili plavalni šport na široko podlago. To delo je bilo tudi obče koristno, zakaj vsakdo se rad nauči plavanja, da bi izgubil strah pred vodo in da bi bil v polni meri deležen vseh nešteti prijetnosti kopanja.

Pred 15. leti bi lahko na prste prešteli vse tiste ljubljance, ki so se v vodi ponašali s crawlom. In če pridete danes na to ali ono kopališče, se lahko prepričate, da je crawl med mladino najpopularnejši slog plavanja. Nekateri so se ganavali v plavalni šoli, ti pa so pokazali drugim kako je treba breati z nogami, kako veslati z rokami in dihati pod vodo.

Veliko razliko opazite med starimi in mladimi plavalci: stari se pogajajo kakor težko obloženi čolni, glavo molijo visoko nad vodo, noge pa jim visijo metr globoko; nasprotno pa plavajo mladi z lahkoto, kakor lahki čolniki. Vam leži visoko na vodi in švigajo kakor postvri. Le opazujte to razliko, pa se boste prepričali, da je rodil naš plavalni šport lep uspeh!

Šport v kratkem

O včerajšnji športni nedelji smo prejeli naslednja kratka poročila:

V olimpijskem stadionu v Helsinkih so imeli veliko atletsko prireditev, katere se je udeležilo tudi nekaj švedskih in madžarskih tekmovalcev. Manjkal pa je najprivlačnejši atlet Gundar Haegg, kateremu je zdravnik začasno prepovedal vsako tekmovalje.

Kljub temu pa so prišli prijatelji lahke atletike v obilni meri na svoj račun. Posebno napeta je bila borba v teku na 5 km. Tu je naletel finski prvak Mäki na odlično razpoloženega Madžara Genaja. Precej krogov sta se kosala za vodstvo,

na zadnje pa je Mäki, ki je prišel naravnost z bojišča, omagal. Prehitel ga je Genaj, ki je zmagal z izvrstnim časom 14:44 min., Mäki pa je prišel na celj kot peti. Med dobrimi znamkami je omembe vreden tudi izid v skoku v višino. Nilsson je preskočil 1,95 m.

Hrvatski kolesarji so končali včeraj uspelo dirko na 127 km. Proga je bila precej težka in je zahtevala od tekmovalcev veliko napora in rutine. Borba za prvo mesto je potekla v znamenju dvoboja med Horvatičem in Prosinkom. Po temle vrstnem redu so pridrevli na cilj: 1. Horvatič 3 ure 58 min. in 5,2 sek.; 2. Prosinek (zaostal je za prvakom za štiri kolesne dolžine); 3. Pokupec; 4. Šolman; 5. Rebrovič.

V Belgradu sta se srečala na zelenem polju stara rivala BSK in SK 1913 (bivša Jugoslavija). Prvi počas je potekel brez gola, končni izid pa je bil 2:1 v korist BSK.

Precej pestra je bila včerajšnja športna nedelja v Nemčiji. Na vrsti so bili sicer športi, ki nimajo toliko pristašev, kot jih ima nogomet, na kratko bomo pa le povedali, kaj se je godilo na posameznih pozoriščih.

V Hannoveru so ves teden hodili gledat može z železnimi pestmi. V cirkuški dvorani so nastopali boksarji z usnatimi rokavicami in se borili za državno prvenstvo v vseh kategorijah. Včeraj so bile finalne tekme, do katerih so se vrste precej zredile. Nastopali so sami mojstri amaterskega boksarskega športa. V težki kategoriji je zmagal Berlinčan Runge, ki je potisnil Kleinholdemanna na drugo mesto. Vse račune so poravnali po točkah, nobene borbe niso končali s. k. o.

Herbergerjeva enajstoričja, ki se pripravljata za srečanje z Rumuni, je imela v Beuthenu svojo generalko. Proti mestni reprezentanci Beuthena so zmagali kandidati za državno nogometno reprezentanco z izidom 6:0. Trener Herberger bo sedaj objavil končno veljavno postavko, ki se bo spoprijela 16. t. m. z rumunsko državno reprezentanco.

Težaki, ki imajo veselje z dviganjem železnih ročkov, so bili včeraj zbrani v Monakovem. Tu so se borili za prvenstvo težke atletike za l. 1942. Presenetil je Alldering, ki je bil tokrat močnejši od olimpijskega prvaka Mangerja. Prvenstvo v dviganju uteži si je priporil s 380 kg.

V Berlinu so dirkali za mikavno nagrado, ki ji pravijo »zlato kolo«. Precej dirkačev se je potegovalo za to nagrado, najhitrejših nog pa je bil tudi tokrat znani Lohmann.

Blizu 500 vtičnih čolnov je bilo včeraj na znamenitih veslaških progah v Grünauu. Tu so tekmovali za državno kajakaško prvenstvo. V čolničku v dvoje sta zmagala Höhn in Seidel, med posamezniki pa Wedermann.

Nogometni prvak Schalke 04 je igral za Tschammerjev pokal proti Kasselu. Moštvo Schalkeja je odpravilo nasprotnike z izidom 6:0.

Za veliko dunajsko nagrado 100.000 mark so se borili na konjskih dirkah v Freudenauu. Zmagal je Erlenhofov Piccio in času 2 min. 30,6 sek., dolžina proge pa je znašala 2400 m. Italijanski konj Scire (konjušnica Fossati) je dosegel peto mesto.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih ob 16 in 18,15, ob nedeljah in ozkih ob 10,30, 14,30, 16,30 in 18,30

BOCCACCIO

Pikantne pustolovščine in ljubavni v Firenci v XIII. stoletju zapeljaji Clara Calamai, Osvaldo Valenti itd. KINO UNION - TEL. 22-21

Zelo zanimiv in obenem delikaten

Skandalček

(SCANDALO PER BENE) v istoimenskem filmu izza starih beneških patricijskih časov. V glavnih vlogah: Evi Maitagliati, Giuseppe Porelli, Camillo Pilotto. Režija: Eado Pratelli KINO SLOGA - TEL. 27-30

Prva ljubezen dekliškega srca v argentinskem filmu mladosti in neugnanosti

Zaljubljena dekleta

Biser južnoameriških lepotic Delia Garges KINO MATICA - TEL. 22-41

Mali oglasi

Službe

Dobe:

Postrežnica

vajena kuha, poštna in varčna, se sprejme za pol dneva. Naslov v upr. »Slov.« pod št. 4513. b

Službe

Istejo:

Mizarski pomočnik

za splošna dela, želi premenjati službo. Naslov v upravi »Sl.« pod št. 4514.

Kupimo

Omoro za obleko

dobro ohranjeno - kupim. Ponudbe s ceno na upravo »Slov.« pod »Omara«.

Prodamo

Komfortno etažo

v novi hiši ugodno prodam v centru. Vse ostalo po dogovoru. Ponudbe upravi »Slov.« pod značko »Resen in pošten kupec« št. 4512. 1

Žimnica

dobro ohranjena, naprodaj. - Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 4515.

Kucivo

TEL. 2951

PREMOC IV. SCHUMI DOLENJSKA CEITA

Giovanni Vergat

39

Tone Nevolja

Roman.

»Ne govoriti tako!« so žene ihtele prosile, kot da bi hotel umreti svojevoljno. »Za Boga, ne govorite tako.« Žalostno je zmajal z glavo in odvrnil:

»Zdaj, ko sem vam povedal, kar sem vam hotel povedati, mi ni za to. Star sem. Ko ni več olja, luč ugasne. Okrenite me zdaj na drugo stran, ker sem utrujen.«

Pozneje je poklical še Toneta in mu dejal:

»Ne prodajte 'Previdnosti', četudi je tako stara, sicer boste morali hoditi na dnino in vi ne veste, kako je težko, ko vam gospodar Čebula ali stric Cola rečeta: 'V ponedeljek nikogar ne potrebujem.' In še to ti hočem povedati, Tone: ko boste spravili skupaj kak groš, morate najprej omoliti Meno in ji dati moža, ki bo istega poklica, kot je bil njen oče, in dober dečko naj bo. Povedati vam hočem tudi, ko boste omožili tudi Lio in če boste imeli prihrankov, dajte jih v stran in kupite zopet hišo pri nešpletem drevesu. Stric Križ vam jo bo prodal, če bo pri tem imel dobiček, ker je bila vedno last Nevolj in ker sta iz nje izšla vaš oče in dobra duša Luka.«

»Da, ded, da!« je jokaje obljubljala Tone. Tudi Aleš je poslušal, nad vse resen, kot da bi bil že mož.

Žene so mislile, da bolnik blede, ko so ga slišale klepetati in zopet klepetati, in stavljale so mu na čelo mokre obloge. »Ne,« je rekel gospodar Tone, »pribešen sem. Hočem dokon-

čati vse, kar vam moram povedati, preden umrem.«

Medtem je bilo že elišati ribiče, ki so se klicali od vrat do vrat in vozovi so zopet pričeli peljati po ulici.

»Čez dve uri bo dan in lahko greste poklicat dona Giammaria,« je dejal gospodar Tone. Ti ubožci so pričakovali dneva kot Mesije in vsak trenotek so hodili priprtet okno, da bi videli, če se zori. Nazadnje je sobica pričela postajati bela in gospodar Tone je znova rekel: »Pokličite mi zdaj duhovna, ker se hočem izpovedati.«

Don Giammaria je prišel, ko je bilo sonce že visoko in ko so začele zvoncek na Nerovi uličici, so vse sosedne prirekle, da bi videle Popotnico, ki je šla k Nevoljam. Vstopale so tja vse, kajti kamor gre Gospod, tam se ne sme zapirati vrat pred nosom ljudi, tako da se oni ubožci, ko so videli hišo polno, niso upali niti jokati in obupavati, medtem ko je don Giammaria mrmral med zobmi in je mojster Cirino stavljaj svečo pod nos bolniku, ki je bil rumen in tenak kot ona.

»Videti je naravnost kot patriarh sveti Jožef, na tisti postelji in s tisto dolgo brado! Blagor mu!« je vzklila Santa, ki je kar na lepem puščala bokale in vse drugo in je hodila vedno tja, kjer je začutila Gospoda, — »kot vrana!« je govoril lekarnar.

Don Ciccio je prišel, ko je bil tam še vikar s svetim oljem, tako da je že hotel zaokreniti oslove vajeti in vrtniti se. »Kdo vam je rekel, da je treba duhovnika? Kdo je šel po popotnico? To vam moramo povedati mi, zdravniki, ko je čas za to. Čudim se vikarju, da je prišel brez računa za popotnico. Ali hočete vedeti? Popotnice ni treba. Če pa se počuti boljše, pravim vam!«

»To je čudež Prežalostne Matere božje!« je vzklila Dolginka. »Mati božja je napravila čudež, ker je bil Gospod že prevečkrat v tej hiši!« — »Ah! Sveta Devica!« je vzklila Mena, s sklenjenimi rokami: »Ah, sveta Devica, ki si se nas usmilila! In vsi so plakali od tolažbe, kot če bi bolnik že bil zmožen, da se zopet vkrcna na 'Previdnost'!«

Don Ciccio je odhajal in godrnjal: »Tako se mi zahvaljujejo! Če ostanejo pri življenju, je Madonna napravila čudež! Če umro, sem jih jaz umoril!«

Botre so čakale na vratih, da bi videle, kako bodo nesli mimo mrliča, kajti vsak trenotek so morali priti ponj. »Ubožec!« so tudi one mrmrale.

»Tisti stari je trdoživ. Če ne udari z nosom ob tla kot mačka, ne umre. Zapomnite si, kar vam pravim danes, je pridigalca Zuppidda. 'Pravim vam, da na' bo on vse pokopal.' Botre so iztegnile kazalec in mazinec. Zlodej naj se skrrije, ker hčerka sem Marije.« in Osa je poljubila tudi svetinjico, ki jo je imela na škapulirju. »Zguba in poguba! Grom z neba in žvepleno vino!« Zuppidda je dodala: »Vi vsaj nimate otrok za možiteve, kot jih imam jaz, ki bi napravila veliko škodo, če bi šla pod zemljo.« Ostale so se smejale, ker je Osa imela za možiteve edinele samo sebe in še to ji ni uspelo. »Kar zadeva to, napravila izmed vseh največjo škodo gospodar Tone, ker je stebler hiše,« je odvrnila sestrčna Ana. »Bučman Tone zdaj ni več deček.« Toda vse so skomizgnile z rameni. »Če umre stari, boste videle, kako bo propadla tista hiša!«

V tem je prav urno prišla Nunziata, z vrčem na glavi. »Vstrani! Vstrani! Ker pri botri Maruz-

• Vražja, ki ima namen, pregnati zle vplive.

zi čakajo na vodo. Če se moji otroci spravijo igrati, mi puščajo vso robo na sredi ceste.

Lia se je postavila na vrata in je vsa napihnjena govorila botran: »Ded se počuti boljše. Don Ciccio je dejal, da ded za sedaj ne bo umrl.« In ni se ji zdelo res, da jo vse botre poslušajo kot odraslo ženo. Prišel je tudi Aleš in je rekel Nunziati:

»Zdaj ko si tu, skočim pogledat, kaj je s 'Previdnostjo'!«

»Ta tu je pametnejši od starejšega!« je dejala sestrčna Ana.

»Donu Mihaelu bodo dali svetinjco, ker je vrgel vrv na 'Previdnost',« je govoril lekarnar. »Tudi pokojnina bo. Tako zapravljajo denar ljudstva!«

Da bi branil dona Mihaela, je Gosja noga pravil, da si je oni zaslužili svetinjco in pokojnino. Zato se je vrgel v vodo do kolen, z vsemi škornji, da bi rešil življenje Nevoljam, se vam zdi to malo? Tri osebe! In za las je manjkalo, pa bi tudi on pustil kožo, da se je o tem povsod govorilo. Tako da so dekleta ob nedeljah, ko si je oblačil novo uniformo, puščale na njem oči, da bi videle, če ima svetinjco.

»Zdaj ko si je Barbara Zuppidda izbila iz glave onega paglavca Nevoljo, ne bo več obračala hrbta donu Mihaelu,« je govoril Gosja noga. »Videl sem jo z nosom med oknicami, ko je šel po cesti.«

Ko je don Silvester to čul, je rekel Vanetu Pizzutu:

»Lep dobiček imate, ko ste si spravili s poti Toneta, gospodarka Toneta, zdaj ko je Barbara vrgla oči na dona Mihaela!«

»Če jih je nanj vrgla, jih bo pobrala, kajti njena mati ne prenaša ne baričev, ne postopcev, ne tujcev.«